

■■■■ AZ ASZTALOSOK SZÖVETKEZETI BUTORCSARNOKA ■■■■

A budapesti asztalos-ipartestület védnöksége alatt álló

BUTORCSARNOK

és Hitelszövetkezet, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja, felhívja a nagyérdemű butorvásárló közönség figyelmét a

VIII., József-körút 28. sz., Bérkocsis-utca IV., Belváros, Ferenciek-tere 1.

alatti királyi bérpalotában dusan felszerelt modern és stilszerű lakberendezéseinek megtekintésére, a melyek jutányos áron jótállás mellett adatkak el. részére kizárólag csak budapesti képesített asztalos- és kárpitosmesterek dolgoznak. Budapest környékén készített, vagy bécsi silány árak eladásával nem foglalkozik. Minden egyes butorcsarnok bizottság által föllbíráltva

Megrendeléshez tervzetet és költségvetést kívánatra készíttünk. 12817

PÖSTYÉN FÜRDŐ CSÜZ. KÖSZVÉNY.
 ISCHIAS, IZZADMÁNYOK ELLEN
 Az 1907. évben 12.000 beteg felt gyógyulást e csodás gyógyerejű forrásoknál. 90 fok C. rálmintartalmu iszap-fürdők. Az utolsó évben 5 millió értékű befektetések létesültek. Szállodák, pensiók, fürdők. Prosp. felvil. nyujti a Fürdőigazgatóság

FOLDES MARGIT CRÈME
 LEGJOBB ARCZSZEPTŐ SZER

SZOBRÁNCZ
 GYÓGYFÜRDŐ Ungmgyében.
 Glandersón, hideg, kóros, sós viz. Gyomor- és májbetegnek magyar Karlsbadja.
 Fördőidény: május 15-től szeptember 15-ig. Előidény: május 15-től június 1-ig. Utóidény: szeptember 1-től szeptember 15-ig. 30% árengedményvel a lakásoknál.
 Ez a maga nemében páratlan gyógyvíz, mint ivógyógyászati segédyt nyujt gyomor- és bélbajoknál s alatti pangásoknál, makacs székrekedésnél enyhén, oldólag hat, májbajoknál, epelomonok és epekövekre oldólag hat. Vértdulásoknál, szedülések, hidegek, gutaidei rohamoknál vérelvonlag, felszívlag hat, csúszos és kősrényes bántalmaknál e kör okozta erjesi termékekre, elrakódásokra az izletében, azok oldására és kiküszöbölésére hat. Kövérség, szíveléjézősítés ellen, csukorbetegségeknek, vesebajoknál egy a cukor-, mint a fehérvérjavítást gyorsan és kedvezően befolyásolja.
 Mint fürdő különféle izsalmányokat, ágyrakotokat, zuhói és csontbántalmakat, esontszat kedvezően osztalja. Gténydőkóros agzanatok, fekélyek ellen, méh és méh közötti izsadmányok, hashárta izsadmányok felszívódását elősegíti, a legkülönfélébb makacs idült bértegségek ellen bámulatos gyorsan hat.
 Vasuti állomás: az Alföldről és Pest felől jövőknek Ungvár, a felvidék és illetve kassa felől jövőknek Nagy-Mihály, honnan kényelmes bérkocsikon 1 és 1/2 óra alatt elérhető.
 A víz otthon is sikerrel használható. Ára: egy nagy láda 40 fruggal 30 kor., kis láda 20 fruggal 11 kor. A víz a vasuton szállítási kedvezményben részesül.
 Megrendelések és tudakozódások: Szobráncz gyógyfürdő igazgatóságának Szobráncz gyógyfürdő-üzemezők. Posta- és távirda-állomás helyben. A fürdő igazgató-orsója: Dr. Hussay Gábor Lajos. A fürdő igazgatósága.

ÉKSZEREK, EZÜSTNEMŰEK,
 gyári áron egyházi szerek, órák, angol franczia és china-ezüst dísz tárgyak, a legújabb angol rendszer szerint beszereshetők részlettízítésre
Sárga János ékszergyártótól Kolozsvárt.
 Képes nagy árjegyzék ingyen.

Feltűnést keltenek TITANIA gyors-gőzmosogépek
 az előbbihez képest 1/2 idő alatt
 a ruhát hófehérré.
 Minden gépet próbára 55 koronától feljebb.
 :: Képviselek keresetnek ::
 Bizonyítványok, prospektusok ingyen. 12607
TITANIA-művek, Wels 179
 O.-Oesterr.

WRIGHT világghírű lawn-tennis Kertész Budapest, Árjegyzék

DITSON amerikai rakétteji Tódomnál, Kristóf-tér. Ingyen.

MATTONI FÉLE
GISSHÜBLER
 természetes égvényes SAVANYÚVIZ.

Új zseb-messzelátó kompaszszal és tűkörrel.
 összecsapathásra, nagy messzelátással, egyuttal nagy tűkörrel, gyújtóirveng és szemtűkör gyanánt használható, kényelmesen zsebben hordható, darabonként csak K 1.50, 3 db K 4.-. Ha nem tessék, pénz vissza. — Székelyföld előfizetés vagy utánvétel mellett. — Ca. és kir. udvari szállító
Konrad János szállítóháza Brúx 1268. sz. (Csehország).
 Ingyen és bementve küldöm kívánata minoeneknek főárjegyzékemet 3000 képpel.

Ha őszül a haja
 ne használjon mást, mint a **"STELLA"-HAJVIZET,**
 mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti szívét adja vissza. Üvege 2 K.
ZOLTÁN BELA gyógyszerárban,
 Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétány-utca sarkán. 12845

Jövedelmező HOMOK — ARANY Csekély befektetés.
 mellékkipar.
 ha ezementtel lesz keverve és kézi vagy erőfűzetre berendezett gépeinkkel elismert elsőrendű betonfalazótégglak, cementföldcserrepek, fali és padlólapok, vályuk, esővek stb. gyártására fel lesz dolgozva. A gyártás egyszerűségénél fogva mindenütt fizethető hol homok, kavics, vagy salak stb. áll rendelkezésre. Ajánljuk fizeműnk megtekinteni. Gépek különböző árakban. — 66. számú jegyzék ingyen.
Levelezés magyar nyelven.
Leipzigier Cementindustrie Dr. Gaspary & Co.
Markranstädt bei Leipzig. 12771
 Különlegességi gépgyár homok értékesítésére.

SERAIL-ARCZKENŐCS,
 Minden ártalmas alkatrész nélkül!

az arcot tisztítja, fehériti és báronyupuhává teszi. Egy tégely ára 1 kor. 40 fill., kis tégely ára 70 fill. Serail-szappan, Epe-szappan kitűnő tolett szappanok a kenőcs használatához. Serail-crème napfény használatra, Serail-puder kiváló finom arczpor három színben, fehér rózsaszín és rózsaszín. Egy doboz ára 1 kor. Készíti **ROZSNYAY MATYÁS** gyógyszerár. Aradon, Szabadságtér. 12994

Előpatak
 gyógyfürdő
 kiválóan jó eredménnyel használható a gyomor, vese, hólyag és a méh hurutos bántalmainál, máj- és lépbaajoknál, köszvény és csúszlag, alatti pangásoknál, valamint bármely az idegesség alapján fellépő betegségeknek. A nagyhírű előpatakgyógyvíz orvosi javaslat szerinti ivással összekötve a megfázás és itt feltalálható kisegítő gyógyeszközzel (meleg és hidegfürdők, vizgyógyászati kezelés, massage, svédorna, diétikus étrend) rendkívül kedvező eredményt mutat fel. Fördő-idey: május 15-től szeptember 15-ig.
 Vasuti állomás: Földvár és Sepaszentgyörgy, honnan állomás-olcsó kocsiközlekedés van. Lakás, étkezés olcsó és választékos. Az elő- és utóidényben (május 15-től június 15-ig és aug. 20-tól szept. 15-ig) a gyógy- és zeneidnyek fele fizetendő, lakások 50%-al és étkezés is sokkal olcsóbb. Az előpatak ásványvíz, mely a szén-savdús, égvényes vassa vizek között első helyet foglal el, mint gyógyeszköz, hánál is használható és üdítő, kellemes ital tisztán vagy borral egyttve, nagy kedvezésnek örend. Iuhon és a külföldön keresni egy millió palacknál több kenti forgalomba. Székelyföld helyi előpatak, de kapható a legtöbb városban és nagyobb kereskedésben.
 Prospektust kívánatra ingyen küld az igazgatóság. 12192

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

VASÁRNAPI UJSÁG

20. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, MÁJUS 17.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.
 Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérel több.
 Külföldi előfizetésekhöz a postallag meg-határozotti viteldij is esatolandó.

DUKA TIVADAR.
1825—1908.

Azok között a magyarok között, a kik a szabadságharc után külföldre kerültek s ott életpályát találva, végig maradtak, bizonyára a leginkább tiszteltetelméltok egyike Duka Tivadar. Neki sikerült megoldania a legnehezebb feladatok egyikét: két hazának tudott egyszerre szolgálni becsülettel és eredménnyel, a nélkül, hogy vétett volna az akármelyik iránt tartozó hűség ellen. Magyarának született, harcolt is a hazáért, de Anglia adott neki férfikorában életpályát, kényeret, előkelő társadalmi állást. Ezt ő azzal hálalta meg, hogy egy életen át fáradhatatlanul azon dolgozott, hogy a két nemzet közötti kapcsolatokat erősítse.

Mint sárosi nemes család fia, Eperjesen tanult, ügyvédi diplomát szerzett s megyei szolgálatba lépett. A szabadságharc azonban őt is harcra szólította, nemzetőr lett. A schwechati csata után tisztii rangot nyert és Görgey mellé került, mint segédtiszt. Ettől fogva részt vett a fővezér oldalán minden nevezetesebb hadműveletben; különösen Budavár ostrománál tüntette ki magát s kapitányi rangig vitte. Világos után orosz fogságba került, hamarosan kiszabadult ugyan, de beteges, úgy hogy Graefenbergbe kellett mennie gyógyulni.

Mint akkor anyni másnak, új pályát kellett választania. Természe, temperamentuma nem engedte, hogy az emigránsok nagy részének példájára, foglalkozás-szerű forradalmár legyen, fiatal is volt, ambíció is élt benne, elhatározta tehát, hogy — jogi tanulmányainak nem sok hasznát vévén külföldön, — orvos lesz. A londoni Szent Györgykórház orvosi iskolájában elvégezte a hároméves tanfolyamot, s elnyerve a diplomát, angol szolgálatba lépett. Indiába küldték ezredorvosnak. A Ganges partján, Mongirban volt állomáshelye.

Feleséget is vitt oda magával s itt született három gyermeke, két fiú és egy leány, a ki azonban kis korában meghalt. Nagyon jellemzi Duka egyéniségét, hogy ott, messze Indiában, mivel igyekezett magyar nemzetének szolgálatakat tenni. Cikkekét irt hazai lapokba India földjéről s néperől; ekkor került össze a «Vasárnapi Ujság»-gal is, melynek lelkes híve és munkatársa maradt mind haláláig. Megtanult perzsául, hogy tanulmányozhassa a perzsa-magyar nyelvi kapcsolatokat. Aztán, a mi mindennél fontosabb, Körösi Csoma Sándor kultuszának szentelte fáradozását. Akkor még élt a hősi jellemű magyar kutató emlékezete azokon a helyeken, a hol járt és munkálkodott. Duka Tivadar összegyűjtötte a

DUKA TIVADAR.

rá vonatkozó adatokat: szájhagyományokból, hivatalos adatokból. Nála nélkül soha meg nem ismerhettük volna Körösi Csoma pályáját és munkásságának tartalmát oly részletesen és megbízhatóan, mint ma ismerjük. Duka Tivadar Körösi Csoma Sándorról szóló munkája 1885-ben jelent meg egyszerre angolul és magyarul s nagy hatása volt az angol tudós világ a magyar kutató iránti kegyeletének ápolásában. Ma is legfontosabb forrásműve Körösi Csoma életének és munkásságának.

Ettől fogva Duka fő-feladatának ismerte a magyar és angol kultúra közötti rokonszenves kapcsolat fenntartását. Idehaza az angolok iránti rokonszenvet igyekezett ápolni, Angliában, új hazájában pedig mindent megtett nemzetünk érdekében. Mint buzgó protestáns, az angol és magyar protestáns egyházak közti összeköttetést ápolta híven, s igazgatósági tagja lévén az angol biblia-társulatnak, a magyar biblia ügyében többet tett, mint bárki más. Mikor 1890-ben Gönczön szobrot emeltek Károli Gáspárnak, az angol biblia-társulat megbízásából eljött ő is a leleplezésre s szép emlékbeszédet mondott Károliról. Politikába nem igen ártotta bele magát, csak a boer háború idejében irt a magyar lapokba néhány cikket, melyeket később röpiratban is kiadott. Ezekben arról igyekezett a magyar közvéleményt meggyőzni, hogy az az angol-ellenes hangulat, mely akkor mindenfelé általános volt, nem jogosult. Ezzel az új hazája, Anglia iránti hálalkötelességét akarta leróni. Gyakrabban hazalátogatót egyházi ünnepekre, az Akadémia ünnepeire (1863 óta tagja volt az Akadémiának) s ilyenkor láthatta, mily tiszteltet szerzett magának önzetlen, hazafias munkásságával.

1877-ben ezredesi ranggal nyugalmába lépett s családjával Londonban telepedett meg, teljesen a tudományos és kulturális munkának szentelve magát. Öröme lehetett családjában: nejevel, az

angol születésű Taylor Johannával boldog család életét élt mindhalálig, fiai közül Ferencz Londonban ügyvéd, Albert Theophil pedig, apja példájára, orvos volt Ausztráliában s jelenleg nyugalmába lépvén, Bournemouth-ban lakik. Budapestén élő fivére, Duka Ferencz még május 4-ikén kapott levelet Duka Tivadartól. Bournemouthi házában érte utól május 5-én váratlanul a halál, nagyon sokakra borítva fájdalmat, a kik tisztelték és nagyra-becsülték.

HAJDÚ VAGYOK!*

Nem hajlongok, nem bókolok,
Férkezett nem csókolok;
Hízelegni nem szeretek,
Erőszaknak gátat vetek.
Szívem, lelke tisztán ragyog,
S magam lábán
Büszkén állván
Hajdú vagyok!

Hazám jogát meg ne bántsák!
Lobogóját le ne rántsák!
Mert ha teszik, jaj lesz nékik!
Meglátják a világ végét.
Hej a magyar keményen fog
Két kezével
Avagy féllé...
Hajdú vagyok!

Rongyot rongynak, rosztat rosztak
Mondok, — akár megkínosznak.
S azt, a mire jusom vagyon,
Azt holtomig ott nem hagyom.
— Már ilyenek a magyarok. —
Csak kívárom,
Csak kívárom,
Hajdú vagyok!

Szeretem a fehérnépet,
Azt a magyart, forró, szépet.
Kunjaim közt megnyúljon,
De nyakamra az se éljön.
Szolga lenni nem akarok,
Vagy kibékül,
Vagy megkékül, —
Hajdú vagyok!

Mézes szóval sohse élek,
Nem mondom el, a mit érzek.
A ki magyar szívem lakja,
Ugyis tudja, eszemadta.
Szívet szívért mindig adok,
S hozzá mérem
Csontom vérem...
Hajdú vagyok.

Gróf Zichy Géza.

AZ ÉN TAVASZOM.

Most ifjú vagy még, izzó, szenvedélyes.
Hajdnak selyme, tested bársonya
O mégis, egykor oda lesz, oda.

Én várok. Míg e szöke haj fehér lesz
S e váll rózsája gyűrött, hervatag.
Én várok, míg a szívem megszakad.

Ifjú vagyok s szemem sugára bágyadt
Görnyedt a vállam, ajkam vértelen.
Minek is jönnél egy úton velem?

Csak várj. Tombolva jönnek még a vágyak!
S én elvesztem, erős ifjúkorom
Föltámad még: innen a sírokon.

Föltámad, és én titkos, szent varázsszal
Megosatom ifjú voltomat veled.
Szívedbe új világot lehelek.

És szembeszállva őszszel, elmúlással
Lesz neked az új tavasz s a hit.
S lecsókolom az arezod ránczait.

Gellért Oszkár.

* A Felső-Társaság május 10-iki ülésén felolvasott költemény.

A SUGÁRCSÓVEZETŐ.

Elbeszélés.

Iria Szemere György.

... Valamikor nagy módban éltem.
Mikor a választóhoz értem, mi türes-tagadás, bizony megjedtem egy kicsit. Hiszen nem vagyok Herkules. Holott az utak még rozsbak lettek a félisten óta. Már mint a göröngyös utak. Mert a sima, lejtős ösvény: az még simább és rózsásabb lett, a mióta a társadalomnak sikerült megfejtenie azt a paradoxont: miként lehet az embernek piszokban élnie a nélkül, hogy bepiszkolná magát.

Alapjában egyszerű a dolog. Egyes bűnök művészi, mondhatnám: esztetikai formát kaptak s tetszetős etikettet, a mi, mint a füst-emésztő a füstöt, elnyeli a lényeg undorát. Teszem a hazugság díszkvalifikál, ha meztelen, trikóban: úri tempó. Előkelő hazugságok: a szépség-hazugság, az udvariassági hazugság, a hivatalos hazugság stb. De a csalás és rablás is engedélyezve van bizonyos formai konvencziók határai között. Az erős idegzetű és tudományosan képzett kártyakozók bátran kifoszthatja a naiv és ideges baleköt, csalhat a szemével, mókáival, képe és orra fintoraival, — még akkor sem csukják be őt, ha főbepuffantja magát kiborított és megbecstelentelt balekje. Mert a balek lesz becselenné, ha nem tud fizetni, nem a halált okozó kozák...

Egy szó mint száz, az élet sima lejtős útja manapság a társadalom kegyelméből még könnyebben járható, mint valaha. Egy kis konvencionális hazugságból, tetszetős képmutatásból, illedelmes csalásból, zsarolásból vígan megélhet a vándor. A protekció, kártya, lóverseny kitarja a munkanélküli gavallért, csak a formát ne hibázza el.

... És én mégis a göröngyös útra léptem. Miért? — Nem tudtam megalkudni a lelkemmel, a mely a szép után sóvárog az élet minden fázisában. Holott a társadalmi konvencziók anesztetikuskak.

... Tehát a rögös, meredek pályát választottam... Nem ölok oroszánt és nem tisztítok istállót, miként Herkules, mert nincs hozzá erőm, de a fejemet: azt megvettem faltörő kosnak, holott biztosan tudtam, hogy betörök. Ez is valami.

Betört a fejem csakugyan. De nem haltam bele. Egy pompás erejű balzsam mindannyiszor begyógyította a sebeimet. A lemondás: a legfőbb életfilozófia... Bolondság a világ annak, a ki semmit se követel tőle. Nevetni kell rajta. Az emberek táncolnak, ugrálnak, nagy képet váganak és bukfeneketek, mint a komédiások a brettin. S a ki jól csinálja a mókát, búsás fizetést kap értük: pezsgőt, langoustot, automobilt. Ellenben azok a meleg, büszke lelkek, a melyek megbecsülik magukat s nem vállalják a komédiázást, többnyire apró nyögéssé és elfojtott sóhajjá törpülnek a rivaldán. Kigyúlnak, elaluznak, mint a gázlámp, s bár ők adják a világítást, szerepet nem játszanak.

Egy szóval bolondság a világ. A komoly dolgok ott képződnek, a hol egymagában áll a lélek s meg tud élni egymagában is. Csak az a ki befelé él, élhet igazi emberi életet.

És én élni akartam. Ez a vágyam döntött a választópontra... Elbújtam az emberek elől s önmagamot kezdtem analizálni. És rájöttem, hogy csak olyan vagyok, mint más. Se jobb, se rosszabb, legföljebb élesebb szemű. És arra is rájöttem, hogy az emberek külön-külön óriási értéket képviselnek. Csak a nyájban törpülnek el. Nem láthatók, miként a fa az erdőből... Az ember jó, csak az intézuzeiói rosszak. Elhibáztok. Új rend kellene, új hit, új erkölcsök...

Keresem az igazságot és várom az új Messiást. A hitem az, hogy el fog jönni. S hogy némi új igazságra rájöttem magam is. Nem a tudományos kutatás átján, csak holmi egyszerű mesemondás közben. Mialatt leírtam a Pityi Pál hunczfutságait, a Medika bukását, a halálraítelt paraszt egretvivő nyugodalmát s hitét.

Nem bánom, ha kinevetnek is az önbizalomért. Én komolyan veszem magamat és a

mesterségemet. Azt tartom: kiki annyit ér, mint a mennyire magát becsüli. S az önbizalom, ha neveléses is, hat az emberre. Még az emberekre is.
Bizonyosságul elmondok egy történetet.

II.

Egy kisvárosban történt. Valami dolgom akadt ott. Az úgynevezett nagyvendéglő külön éttermében ebédeltem... A szomszéd asztalnál ült a városi intelligencia egy része: a telekőnyvezető, a szolgabíró, az árvagyám, az útmester, két dijnok és egy fekete körmű gentry, a ki inni járt a városba. Egy másik asztalnál vigécezt tanyáztak, egy harmadiknál helybeli klubriáspartie. A közepen négy kereskedőség preferánczot játszott a billardon és snapszozott. Örült lármat csaptak. A szolgabíró összeránczolta tekintélyét a homlokán, de nem mert nekik szólni. Magam sem vagyok kedvelője a lármanak, de mit csinálhattam volna a rófszalajtók ellenében? Hiszen nekem még tekintélyem sem volt, a mit összeránczoltam volna.

Mondok: török. Csak arra vigyáztam, hogy a szilaj boltosok rá ne tapossanak a tyukszemre s nyakam közé ne öntsek a rozslit.

Am hiába vigyáztam, az egyik megcsúszott valahogy, épen midőn szájához vitte a rozslit és az ölembé esett. A rozslit a nadrágom itta meg. Dühbe gurultam, de nem löktem ki senkit. Még csak szemrehányást sem tettem a korhelynek.

Azt megtette más helyettem... Csinos 30 éves férfi lépett a terembe. Meglátszott rajta, hogy legény a talpán, különösen a leányiszvek között. Nyalka bajusza volt, babos mellénye és piros nyakkendője. A szeme csillogott és vitézül hányta a lábát.

Idején lépett az étterembe, látta a kereskedőség ölembé hullását. És megbotránczolt rajta. Nem sokat tetteóriázott, kivágta a mellét és rendreutasította a bolti legényt.

— Miféle manér ez, kérem!?

A rófszalajtó kitépáskodott az ölemből és elfelejtett bocsánatot kérni.

Kérjen az úrtól bocsánatot — rivált rá a nyalka jövevény.

Ebből rettenetes összeveszés lett. Azt hittem, verekezés lesz a vége. De úgy látszik, az idegen legénynek nem volt szüksége az öklére, elhallgattatta a bolti fiút a nélkül, pusztá tekintélye erejével is.

Tán nem tudja ki vagyok, hogy így mer velem beszélni? — támadt rá végtelen megvetéssel. — Én a bekecsi sugárcsóvezető vagyok. A szót dallamosan, szavallva ejtette ki. Gógósen tarkójába szegte fejét. A szeme szikrázott. Egész valójából kiértett, hogy nem ismer magánál különb legényt, sem a sugárcsóvezetésnél különb művészetet.

A részeg fiú elhallgatott, megingott a tekintélyt parancsoló önértet súlya alatt.

De ott ült az öntudatlan hódolat a többi vendég arcán is. A sugárcsóvezető gögje meghipnotizálta a lelkeket. Minden tekintet feléje irányult. S elnémet minden ajak.

Tudja meg — folytatta a büszke polgár szavait néma csendben, — hogy kétezer ember élete függ tőlem. Ha nem jól tartom a sugárcsóvet, elpusztul az egész falu...

Azzal leült és egy liter bort rendelt.

... Csak később tudtam meg, hogy mi a sugárcsó és milyen méltóság a sugárcsóvezető. A sugárcsó a falusi pumpa tartozéka (a price), a sugárcsóvezető az, a ki eme tartozékok tűzveszékora a markában tartja.

Tehát nem valami nagy dolog.

Am a falusi arszlán önértetes szavai ma is a fülembé csengenek. S azt a hatást sem fogom elfelejteni, a mit velük kellett.

Pedig alapjában neveléses volt a dicsekedése. Szavainak nem is az értelmük adta meg a súlyát, hanem a lelke meggyőződése, a bite éreze.

... Ime a történet. A tanulsága: A ki meg akarja győzni az embereket, becsülje meg magát és a mesterségét. A tálságos önértet, bár önmagában véve komikus, sohasem válik nevelésessé, ha erkölcsi alapja van.

... Beismerem, hogy az én irkálásom nem ér sokkal többet a sugárcsóvezető működésénél, de ez nem tart vissza attól, hogy val-

hányszor tollat fogok a kezembe, ne azt érezzem, higgyem, a mit az én mesterem, a bekecsi túszoló, mikor a sugárcsóvet markolta: hogy ha nem jól kezelem a tollat, ha rosszul irányítom a sugárcsóvet, teszem a Czilike és Bandika történetét: elpusztul a falu.

Legföljebb még azt gondolom hozzá, hogy az én falum sokkal nagyobb Bekecsnél, mert magában foglalja az egész magyar nemzetet.

KOSSUTH ÉS PÉCS VÁROSA.

1867 június 8-ika — a koronázás és az általános amnesztia után Pécs polgárainak egy része módot akart adni Kossuth Lajosnak arra, hogy hazajöjjen, itthon érvényesítse világraszóló tehetőségét. Fölleptették tehát képviselő-jelöltnek az ép akkor elhunyt Angyal Pál helyébe. A másik párt jelöltje Bubreyh Mihály, Pécs polgármestere volt, a ki később mint kir. közjegyző halt meg Pécsen. Természetesen Kossuth győzelmével végződött a választás 1867 november 17-én.

Pécs város volt tehát az első, mely Kossuthnak mandátumot adott. A választás igazolása után Kossuth lemondott a mandátumról s maga helyett Irányi Dánielt ajánlotta, kit négy szótöbbséggel meg is választottak Pfainer Antal pécsi ügyvéd ellenében.

Kossuthtal a választásra vonatkozó levelezést az azóta elhunyt Blauhorn Antal volt 48-as honvéd, előkelő fűszerkereskedő végezte. Három levelet is írt Kossuth Blauhornnak, a melyek mind meleg hangon köszönik meg Pécs város választópolgárainak irányában tanúsított sziveségét. Az utolsó levél kapcsán még egy negyedik levelet is küldött Kossuth, de ez már a választóknak szól.

E leveleknek, — a melyek egyikét hasonmában közöljük, — aktualitást ad épen most az, hogy Pécs városa szobrot emelt Kossuth Lajosnak s a szobrot — Horvay János művét — most május 10-én leplezték le. A szobor tehát egy régi benső viszonyt örökít meg a nagy hazafi és Pécs városa között.

Dr. Rónaky Kálmán.

TÜRR ISTVÁN FERENCZ JÓZSEFNÉL.

Az 1869-iki hármasszövetség terve.

Ollivier Emil, III. Napoleon császárnak a porosz-francia háború kitérőrekereső miniszterelnöke, 1906 július havában közzétette emlékirata kiadatlan részének, a kilenczedik kötetnek azt a fejezetét, mely arról szól, hogy Olaszország, Franciaország s a később hozzájuk közeledő Ausztria-Magyarország 1869-ben titkos tárgyalást folytattak egymással a végül, hogy újat vágják Poroszország nagyratörő terveinek, s ha a háború Franciaország és Poroszország közt elkerülhetlenné válik, hármasszövetség alakuljanak, és veszély esetén fegyveresen támogassák egymást.

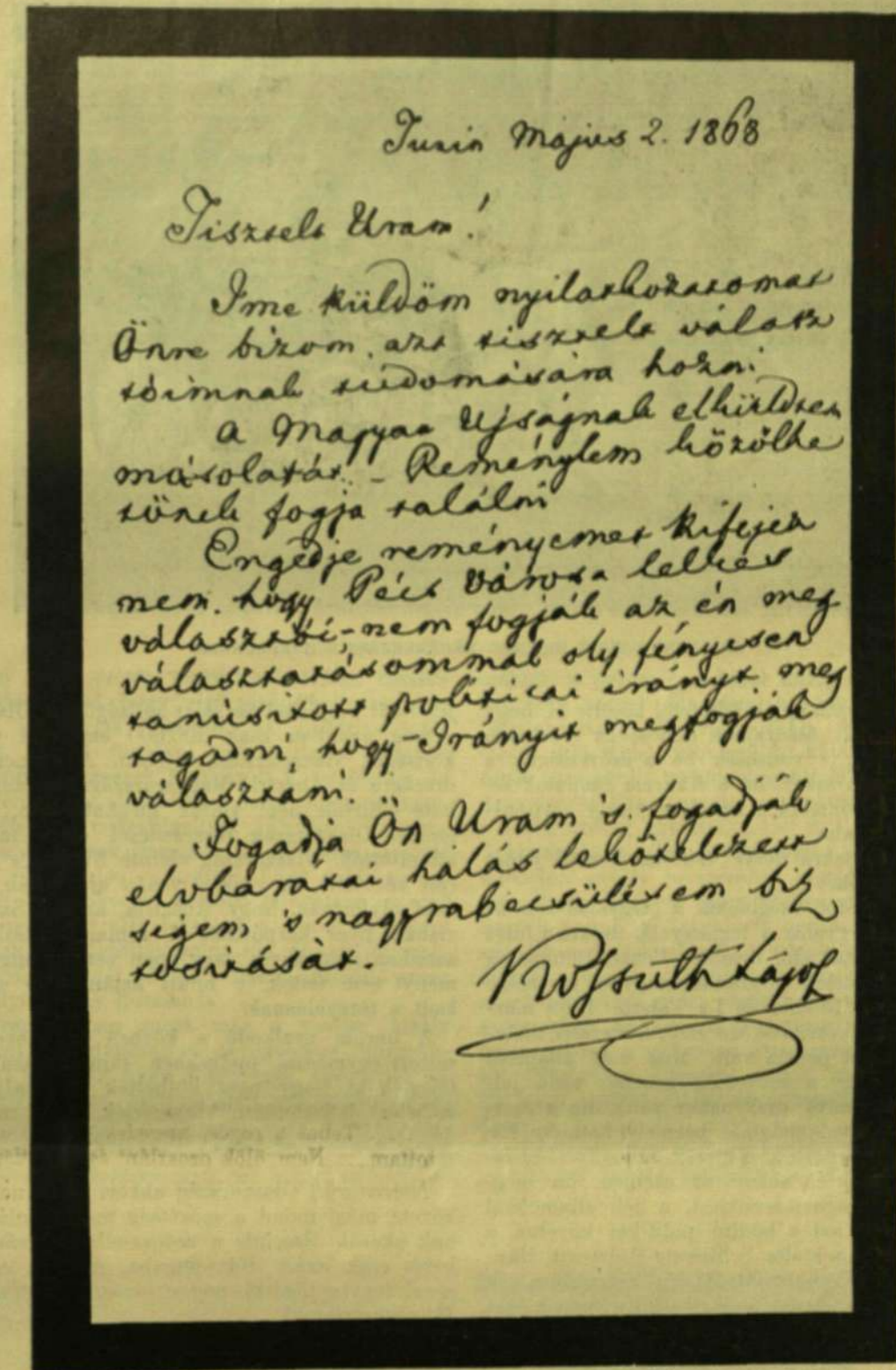
Ennek, Ollivier szerint, az volt az előzménye, hogy Franciaország és Olaszország közt tárgyalás folyt Róma kiürítéséről. Olaszország abban a pillanatban, midőn a francia-porosz vizály kitérőre valószínűvé vált, állhatatosan és nagy nyomatékkal sürgette a követelésének teljesítését, de Napoleon császár mindig csak üres ígéretekkel hitegette. Később Türr István tábornok, Viktor Emánuel király akkori hadsegéde kapott megbízást az olasz király és Ferencz József közt 1866-ban megzavart viszony helyreállítására.

Ollivier előadásának a részéhez és további adataihoz Türr István a következőképen kapcsolja saját emlékezéseit:

A koronázás után, 1868 tavaszán, azt mondotta neki egyszer Andrássy Gyula gróf Budán, hogy most már el kellene mennie tisztelni a királyhoz, ki neki — az egykor halálra ítéltnek — megkegyelmezett.

— Nagyon szívesen, — felelte Türr — de meg kell jegyezmem, hogy az olasz király tiszteltbeli hadsegéde vagyok és csak ebben a minőségben mehetnék a királyhoz.

Két órával ezután Andrássy megüzente neki, hogy a király kihallgatáson fogja fogadni délután négy órakor. Ez a kihallgatás nagy fel-tűnést keltett mindenfelé. Türr Istvánt, midőn visszatért Turinba és jelentkezett a királyi

Dr. Rónaky Kálmán gyűjteményéből.

KOSSUTH LAJOS LEVELE PÉCSI KÉPVISELŐVÉ VÁLASZTÁSA ÜGYÉBEN.

palotában, Viktor Emánuel király ezzel a kérdéssel fogadta:

— Hát az ön kihallgatása? Mondja csak, hogy történt?

Elmondotta a történeteket és hangsúlyozta, hogy I. Ferencz József mennyire fátyolt vetett az 1848 és 1867 közt lefolyt eseményekre. Viktor Emánuel király figyelemmel hallgatta előadását, aztán, gyors elhatározással így szólt:

— Menjen vissza Magyarországra, kérjen újabb audienciát Ferencz József királytól, és mondja meg neki, hogy szerencsésnek érzem magam, ha alkalmam nyílnék bebizonyítani, hogy nemcsak jó testvére vagyok, hanem jó atyafia is.

Ez az üzenet már Bécsben találta a királyt. Ferencz József nyájasan hallgatta meg az olasz király üzenetét, és így felelt reá:

— Mondja meg Ó Felsőségnek, hogy én is szerencsésnek érzem magam, ha bebizonyíthatnám, hogy nem csak jó testvére, hanem jó rokona is vagyok.

Beust gróf, az akkori külügyminiszter — beszéli Türr — azt hitte, hogy a két uralkodó személyes közeledése után most már a politikai közeledés sem lesz lehetetlen. Tehát közölte Türr tábornokkal rokonszenvét Olaszország iránt, valamint az Olasz- és Franciaország közötti hármasszövetségre vonatkozó tervét. Türr mindezt közölte Viktor Emánuellel. Az olasz király, kinek állandóan területi terjeszkedésre volt vágya, elérkezettnek

látta az alkalmat, hogy Ausztriától Trient vidékén egy földdarabot követelhesen. III. Napoleontól pedig a francia csapatoknak Romából való kivonulását. Ezért Párisba küldte Türrt, ki III. Napoleon előtt 1868 december 31-ikén kifejtette a hármasszövetség tervét. III. Napoleon így felelt:

— Háborúra ugyan nincs kilátás, de ha Ausztria-Magyarország, Olaszország és Franciaország ily egyetértésre jutnának, ez biztosítana bennünket minden eshetőség ellen. Igyekezni fogok megegyezésre jutni az angol királynóval és néhány angol államférfiúval is, hogy így Anglia is velünk legyen. Ilyen módon talán összehozhatjuk az európai fejedelmek kongresszusát.

Még azt is megjegyezte a császár, hogy a dolgot megbeszéli majd két diplomatával: Nigra lovag olasz és Metternich herceg osztrák és magyar nagykövettel.

Viktor Emánuel király ezután ismét Bécsbe küldötte Türrt, ki felkereste Beustot és Khun hadügyminisztert, aztán kihallgatásra jelentkezett a királynál és itt elejtett egy szót Trentinóról. Ferencz József király félbeszakította: — De hát mindig csak én legyek az, a ki fizet?

A mire az olasz király küldötte megjegyezte, hogy ezuttal majd másképp mennek a dolgok.

Való igaz, hogy Ferencz József király ez időben állandóan tartott Olaszország terjeszkedési vágyától, és Friedjung beszéli, hogy Franciaországgal szemben, e szövetségi tár-

ADALBERT POROSZ HERCEG MEGÉRKEZÉSE SCHÖNBRUNNBA.

gyalások során egyik feltételül kötötte ki, hogy Ausztria déli határainak biztossága érdekében Olaszország is vonassék be a szövetségbe, a mi könnyen megy, ha a francia csapatok eltávoznak Rómából s az olasz király bevonulhat fővárosába.

A továbbiakra nézve *Ollivier* beszéli ismét a következőket:

Beust grófot megbízták a tárgyalás vezetésével. A tárgyalás a legnagyobb titokban folyt a három uralkodó, továbbá Beust, Rouher és La Valette közt. Nigrának nagyon kis része volt benne. Rouher és La Valette 1869 márciusában elkészítette *szövetség tervezetét*, melynek tizenkét pontja volt. Meg volt állapítva bennök, hogy a szövetség pusztán védő jellegű. Támadóvá csak akkor válik, ha a szerződő felek valamelyikét bármely hatalom háborúval fenyegetné. Ez csak *Poroszország* részéről várható, abban az esetben, ha megszegve a prágai szerződést, a déli államokkal szemben is azt a hódító politikát követné, a melylyel annektálta Schleswig-Holsteint, Hannovert és Frankfurtot. Ha a szerződő felek egyike ellen hadat üzennének, a másik két fél vele közösen intézi az ügyet, még pedig Franciaország és Ausztria-Magyarország tel-

jes hadi erejükkel és saját költségükön, Olaszország azonban csak 200,000 emberrel s a költségek visszatérítése fejében. A Franciaországra és Ausztria-Magyarországra hármasolható előnyök nem voltak meghatározva, ellenben Olaszország részesedését előre megállapították. Olaszország eleinte Nizzát és Tírolt követelte, de csak *Trient* ajánlották fel neki olyformán, hogy Ausztria azután Sziléziában nyer kárpótlást. A római kérdésben azonban igen kevés vagy éppen semmi engedmenyt sem tettek, e miatt aztán vége szakadt a tárgyalásnak.

A három uralkodó e közben sok levelet váltott egymással, melyekben sajnálkozásukat fejezték ki, hogy nem köthettek szövetséget, de azért kölcsönösen megígérték, hogy minden körülmény közt jóbarátai maradnak egymásnak.

Nigra gróf, Olaszország akkori párisi nagykövete, mást mond a szövetség megkötésének okáról. Szerinte a porosz-ellenes szövetség csak azért dőlt dugába, mert a *csár* azzal fenyegetőzött, hogy azonnal *szövetkezik Poroszországgal*.

—a.

A FRANKFURTI FEJEDELMI GYÜLÉS.

A német fejedelmek tisztelgése alkalmából.

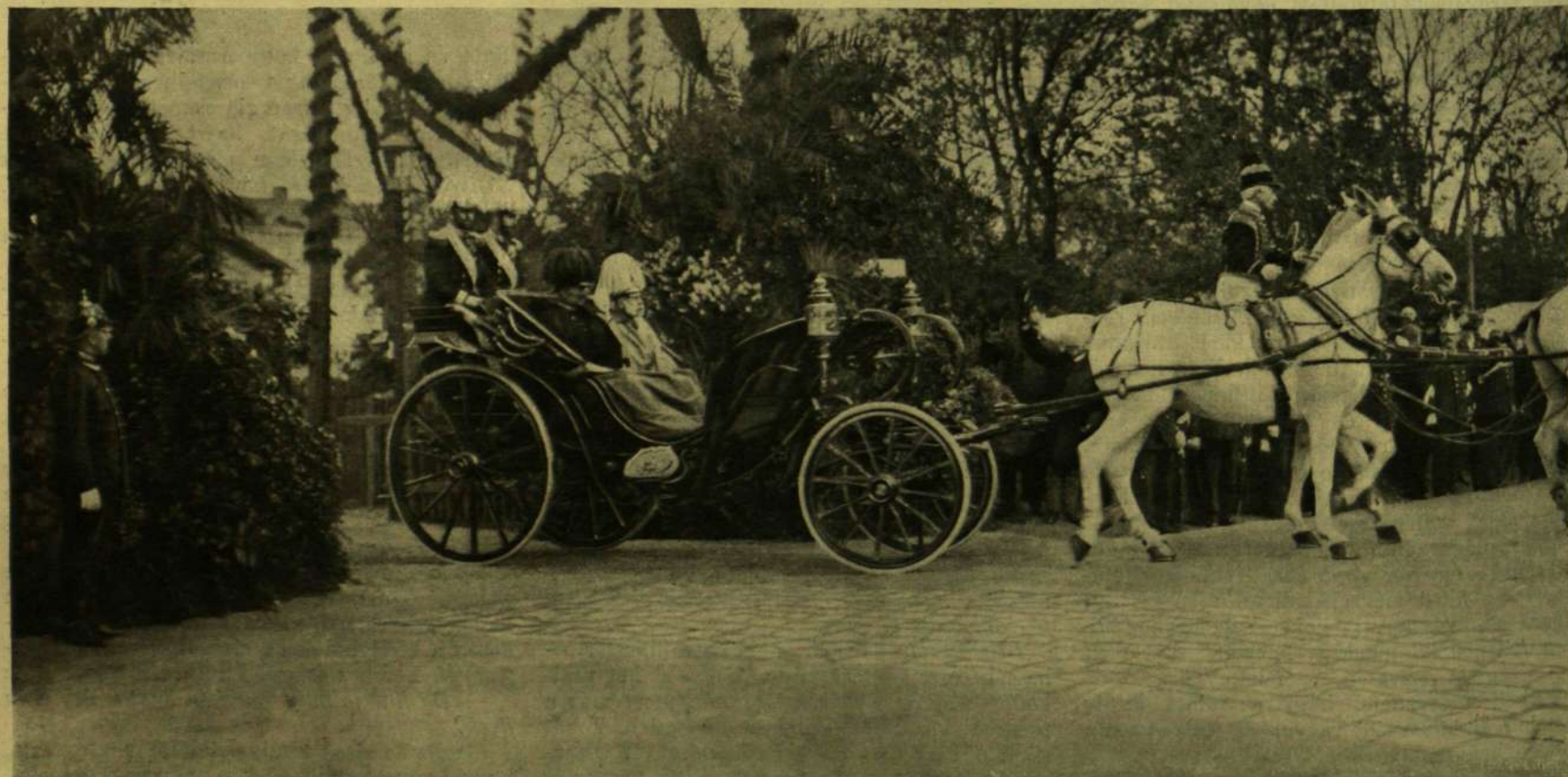
«Tudnak-e mások is úgy felejteni, mint én?» Életének ez ünneplő hetében, midőn tisztelgését fogadta Bécsben a német fejedelmeknek, kiket a német császár és porosz király vezetett eleje: Ferencz József király lelkében fájó emlékezéssel szólhatott meg újra ez a kérdés, melyet elrészekenylően mondott *Andrássy Gyulának*, midőn a volt honvédeknek és hátramaradottjaiknak ajánlotta fel a koronázási ajándékot.

A német fejedelmek! Kik egykor mint vezérok néztek reá, míg kenyértörésre nem került a sor a német hegemoniáért közte és a mostani porosz király nagyapja közt, s ők megoszlottak: ki híven kitartott mellette, a császár mellett, ki az ellenséges táborban állt vele szemközt. Vajjon ők-e? A nagy mérközés évének német fejedelmei és királyai, mozdulatlanul összekulcsolt kézzel régóta pihennek már; pihen Vilmos, az egykori ellenfél is, a későbbi jóbarát; csak *Ferencz József* él még mindnyájuk közül.

Utóljára negyvenöt évvel ezelőtt látta *Ferencz József* császár egy táborban, személye iránt való hódolatban, a német fejedelmeket. 1863-ban volt ez, a frankfurti fejedelmi gyűlésen. Mint a ki még kezében tartotta a német hegemoniát: ő hívta össze őket a régi birodalmi városba, s ők eljöttek mind, túlnyomó részt személyesen. Még azok is, a kik a porosz király pártján álltak; annyira tisztelték az osztrák házat, nemcsak hagyományból, hanem a fiatal császár személyében is. Csak a porosz király maradt távol s tiltakozott a fejedelmi kongresszus határozata ellen, mert a német kérdés közte és a Habsburgok közt hatalmi kérdés volt, melyet miniszterelnökének, *Bismarck*knak, kijelentése szerint csak vassal és vérrrel lehetett megoldani.

A magyar nemzet nyomasztó érzéssel kísérte a frankfurti fejedelmi gyűlés történelmi vonatkozásokban s a történelmi fény külsőségeiben gazdag eseményeit. Mindenki tudta, hogy ha Ausztria állása megszilárdul a német birodalomban, *Schmerling* erősebb lesz Magyarországgal szemben. És a volt frankfurti miniszter főképp ezt akarta elérni.

Ferencz József császár meglepetésszerűen hívta össze 1863 augusztus 17-ikére a frankfurti kongresszust. Ő maga augusztus 16-ikán érkezett meg Frankfurtba, s e naptól fogva új életre kelt a régi császárlátogatások fénye az

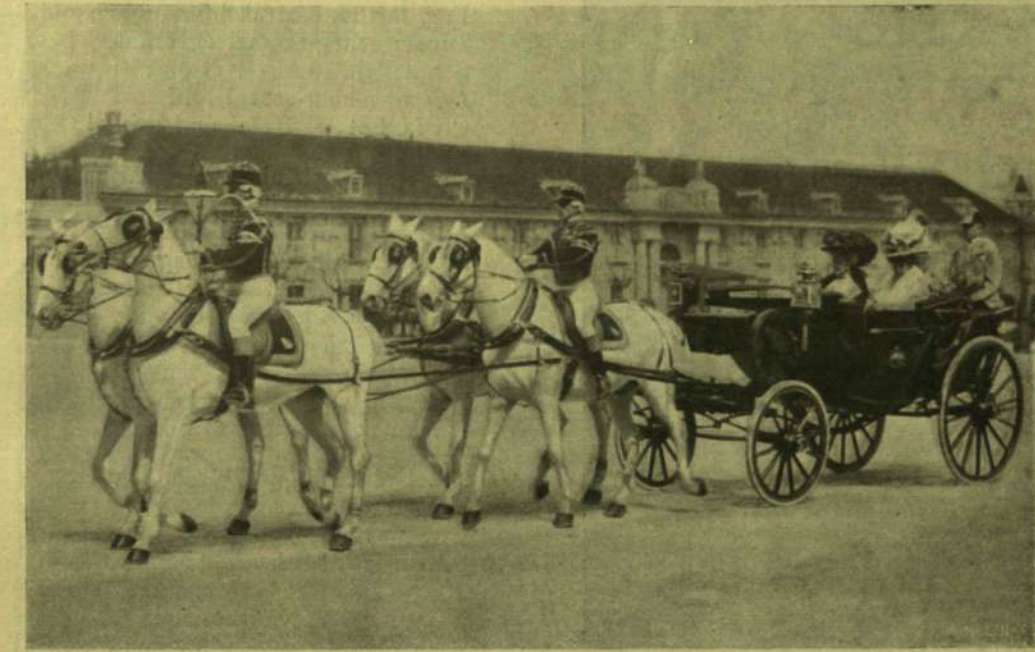
KIRÁLYUNK ÉS A NÉMET CSÁSZÁR A VASUTTÓL SCHÖNBRUNNBA HAJTATNAK.

A NÉMET FEJEDELMEK BÉCSBEN. — Jeltó Gyula félvételei.

ősi birodalmi városban. «Csöndes fájdalommal, de a szívnek mégis emelkedett érzelmeivel emlékezem még ma is — írja emlékirataival húsz évvel ezután *Beust* — azokra a fényes frankfurti napokra; nem azért, mert újra elvonulnak szemem előtt a pompázó felvonulások, a Rómerben tartott lakoma és a nagy tüzijáték jelenetei, hanem mert ismét élénken áll előttem, mily nagy és jelentékeny állása volt Ausztriának Németországban még néhány évvel a kiválása előtt is.» A császár augusztus 17-ikén nyitotta meg a fejedelmi gyűlést a Thurn-Taxis hercegek palotájában, a hol a szövetségi gyűléseket tartották 1866-ig. Oly ügyesen és méltósággal beszélt, oly biztosan vezette a tanácskozást, mintha egész életét parlamentben töltötte volna. Beszédeinek gyűjtő hatása volt, pedig hallgatói közt voltak oly fejedelmek is, kik, mint a badeni, oldenburgi és mecklenburg-schwerini nagyhercegek, hosszú időtöl fogva majdnem minden esetben Poroszország pártján voltak. A jegyzőkönyvet *János szász király*, *Dante* német fordítója vezette s az elnöki beszédre a bajor király felelt.

A kongresszus ez első napját páratlan fényű ünnepek szakították meg; de a legemlékezetesebb köztük mégis az a lakoma volt, melyet Frankfurt városa adott a fejedelmi gyűlés tiszteletére az ősi városházán, a Rómerben, melynek elsőemeleti termében, a *Kaiser-Saal*ban, a német császárok arcképei borítják a falakat. Az utcákon ünneplő és éljenző néptömegek fogadták és bámulták a fejedelmek történelmi fényű felvonulását. Benn a császár-teremben *Ferencz József* császár ült az asztalfőn, *II. József* császár képe alatt. Szemközt ült vele a polgármester, ő mondotta a köszöntőt a fejedelmekre. Beszédére *Ferencz József* császár felelt, a fejedelmek nevében szólva — ekkor utóljára. Kegyelettel ünnepelte az emlékekben gazdag ősi várost, és szavai nagy lelkesedést keltettek. Az egész társaság felállt, s a háromszoros éljenzés elhallatszott a Rómer-hegyig, a honnan a nép visszahangoztatta.

Harmadnap a fejedelmi gyűlés elnapolta magát, míg visszatér Baden-Badenből a szász király, ki a fejedelmek által együttesen küldött meghívót személyesen vitte el a porosz királynak, *Vilmos* király, ki egy ízben már visszautasította a meghívást, sőt oly érzé-

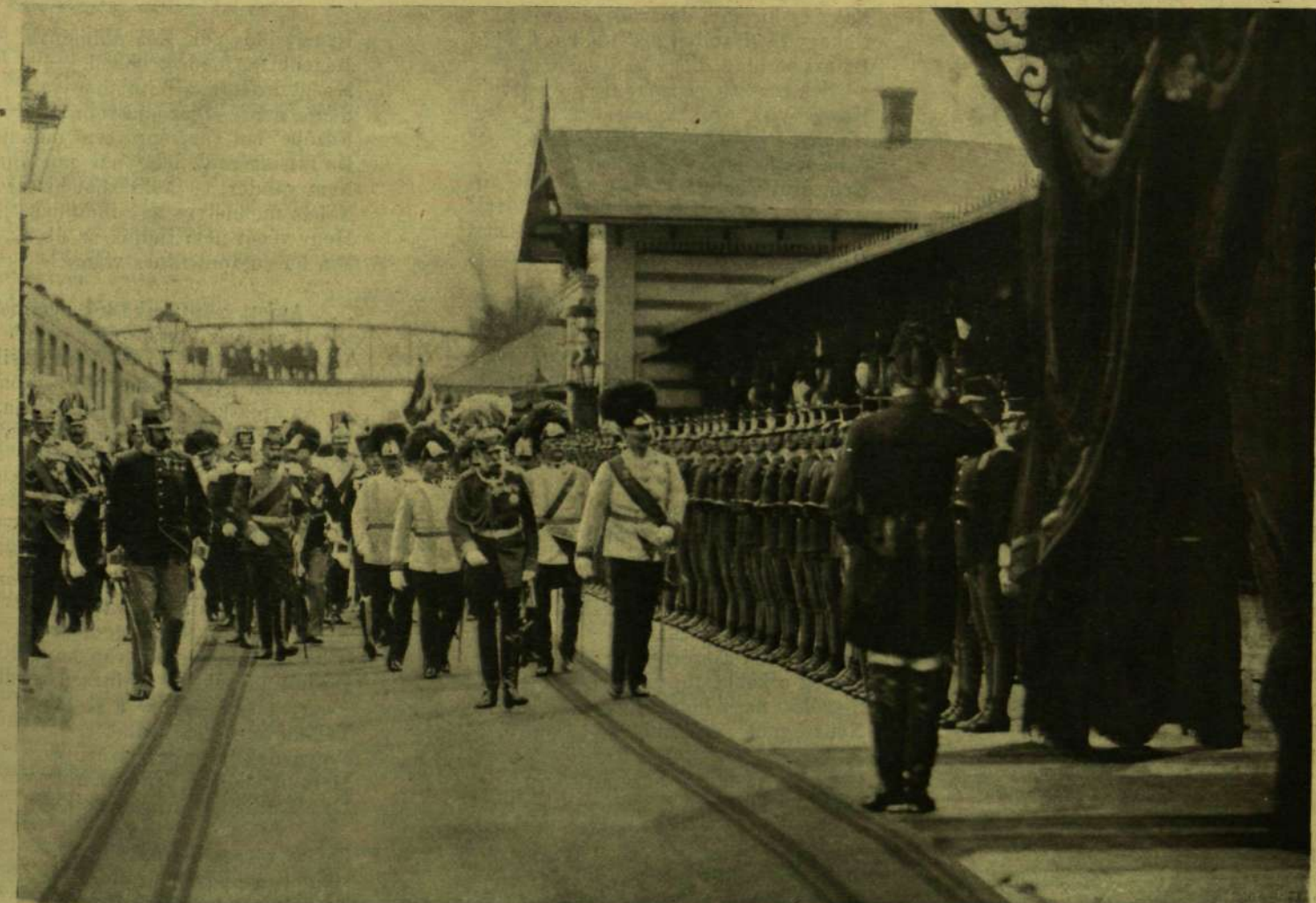
A NÉMET CSÁSZÁRNÉ ÉS MÁRIA ANNUNCIATA FŐHERCEZGNŐ SCHÖNBRUNNBA ÉRKEZNEK.

nyen sértve érezte magát az osztrák császár akciója által, hogy első tagadó válasza után oda is hagyta *Gasteint*, az ausztriai területet, a hol fürdőzni volt és *Baden-Baden*be utazott: *Bismarck* határozott követelésére, de a trónörökös ellenzésével szemben, most megismételte a visszautasítást. «Tudja-e, — mondotta *Bismarck* *Beust*knak, ki elkísérte királyát *Baden-Baden*be, — tudja-e, hogy a király nagyon boszankodik urának látogatása miatt? Azt mondja: «Ha legalább a vómet (a badeni herceget) küldötték volna ide, annak jól megmosnám a fejét; de ők a tiszteletreméltó szász királyt küldik hozzám!»

Frankfurtban most már a porosz király nélkül is folytatták a kongresszus tanácskozását és végül többséggel elfogadták az Ausztria által előterjesztett reformtervezetet, melynek az volt a lényege, hogy a szövetségi gyűlés ügyeit Ausztria elnöklésével hat tagú direktorium vezesse, melynek tagjai az osztrák

császár, a porosz és a bajor király és felváltva két más német fejedelmek, s hogy az új törvényjavaslatok fölülvizsgálására és megvitatására 300 tagból álló gyűlést küldjenek ki az egyes országok tartománygyűlései, és pedig Ausztria és Poroszország egyenkint 75 tagot, a többi ország együttvéve 150-et.

Ausztriának ily győzelmével végződött a fejedelmi gyűlés szeptember elsején. A császár nem lehetett megelégedve e diadallal. Szépek voltak a frankfurti napok, gyönyörűségesek a diszeloadások, a nézők közt a fejedelmek pompás csoportjával, lélekemelő a császár kirándulása az ősi császárkoronázó *Mainz*ba és szemléje az osztrák és porosz szövetségi őrsergeken: a győzelem Poroszország nélkül, sőt tiltakozása ellenére, mégis vereség volt. És lassú léptekkel bár, de feltartóztatlanul eljött a leszámolás napja, mely megosztotta az ellenfelek közt a Frankfurtban még együtt tanácskozó német fejedelmeket. Most együtt

A NÉMET CSÁSZÁR MEGÉRKEZÉSE A PENZINGI ÁLLOMÁSON.

A NÉMET FEJEDELMEK BÉCSBEN. — Jeltó Gyula félvételei.

A NÉMET CSÁSZÁR KIJÖN A KAPUCZINUSOK RÉCSI
TEMLOMÁNAK SÍRBOJÁTÁBÓL.

voltak ismét, az unokák, s nevükben I. Vilmos porosz király unokája, a császár, hódolt Bécsben a frankfurti fejedelmi gyűlés volt elnökének.
Balla Mihály.

BAZSALIKOM.

Nádasdy-díjat nyert költői elbeszélés.

Irtta Erdélyi Zoltán. (Folytatás.)

III.

„Isten áldd meg a magyart!”

„Fiuménél a tenger csendes” —
Jelenté hajdan Közlöny-ünk.
Természetes, hisz az a rendes:
Csönd van, míg csöndet nem törünk!
De im, hogy jó sok ország-pénzen
«Cunard Line» áll most őrt a résen,
A hol a nép kivándorol, —
Már nincs csönd, láрма, forgalom van:
Amerikába indul onnan
Sok csélesap és sok hü, komoly.

Megélni nem tud, új országot
Keres a nép hát ezrivel,
Itt hágy hegy-völgyet, rónaságot,
Kevés pénz, sok bűt elzipel.
S ehez az ország (édes anyja
Mindannyiunknak!) áldást adva
Segédkezést nyújt, s úgy zokog:
«Igaz, hogy ezzel vérem veszttem,
De én azért lám eleresztem,
Legyenek másutt boldogok!»

Sőt még mi több: utat egyenget,
S kifosztót búsán fizet!
Óh! nem csak fosztogatni enged,
De kit bír, el még ő vitet!
Van-e szülő, kinek szerelme
Ily áldozatra képes lenne,
Van-e csak egy is, ily badar?! . . .
De jóra, nagyra, szép- s nemesre,
No meg botorra, s eszteleenre
Egyformán itt van a magyar! . . .

Tehát van élet, zaj, meg láрма,
A mely a várost fölveri.
Nyelvét, — ki most az utczát járja —
Horvát, s olasz tördeli.
Mivel koronánk gyöngye, éke
«Külön szép teste», büszkesége,
Olyan, mint annyi más csodánk:
Vele, hajh! gögösen dicsekszünk,
De benne nem ritkán — verekszünk,
S gyűlölség üszke hull reánk!

Magyar két tenger! . . . Három lépés!
S az sem magyar, de — talián.
S ez még jó volna! (Felségsértés)

Ne legyen szóm egy esőpp híján!
Mert jobbról-balról átölelve
Fog, tart az osztrák hő szerelme
Tengert, meg szárazt egyaránt,
S a kétfejű sas nyelvét ölti,
A léget német szóval tölti
Ott is, hol — joggal úr hazánk!

Óh annyi jog! mint a magyarnak,
Máznak de hogy jut egyhamar!
Árán megannyi véres harcra
Sok jogra tett szert a magyar.
S szerzett is hozzá rég hatalmat,
De hogy a rókok rája csaptak,
A sajt, s meggyás elveszett, —
Am a hollónak szép a fényes:
Maradt a jog, s ő erre kényes,
A róka meg — nagyot nevet!

. . . Pedig amúgy oly szép a város,
Ifjú erőtől duzzadó,
Utczája rendes, egy se' sáros,
S nem is túl sok a pótdadó!
Akarsz izzadni? Van sirocco!
Vagy fázni tán? A bőra oly jó,
Kí- és lehűt az, mondhatom!
Van hal, meg rák, meg maccaróni,
Csodás Madonna, «tersattói»,
S tengerbe fúlni — alkalom!

És van még egy, mi legfőbb «jó»-ja,
A mi meg mássutt nem terem:
Külön főúri kormányzója,
Ki úr a földön, s tengeren!
S mióta az ipar csodája
A benzint szomjúhozva várja,
Kormányoz is a gróf ur ott!
No nem várost, s nem tengerpartot,
Legföljebb, — eltevesztve startot —
Iromba tőf-tőf «auto»-t!

Hát még mi van? . . . majd elfeledtem!
'Sz kikötő-város a neve!
S a kikötőt lám meg se' lettem,
Úgy elragadt a gúny heve!
Van hát, no van, igaz, hogy nem nagy,
De be azért még télen sem fagy,
S vizének színe tiszta kék!
Legalább ott, hol nem csúf, szennyes,
(Hajók körül — mondják — ez rendes!)
S tükrébe néz alá az ég!

A mólók mentén, szerteszörva,
Akad hajó is egy csapat.
Nagy és kicsiny, de szűd' ég óvja!
Nehogy — Hamburgba' hidd magad!
És azt se hidd, hogy az öregje
— Sok messzi gyarmat terhet rejtve —
Hoz és visz, árút, kincseket! . . .
Óh nem! e cselra ott a — bárka,
S ha mégis lelsz egy óriásra,
Nem árút visz, de — lelkeket!

«Carpathia» a nagy molochnak
Fehér bötikkel irt neve,
Órjás bordái megropognak
A mint a víz játszik vele.
Nem a hullámok erejétől,
De szörnyű súlya nagy terhetől,
A mely nyűg most e szűk helyen,
Am két nagy lomba vaskoloncza,
A móló mellett vízbe dobva,
Léköti, s tűrni kénytelen.

Kazánja fűtve reggel óta,
Lebbenti immár szárnyait!
Szeretne szállni, ám az óra,
A melyben indul, nincsen itt.
De messze sincs, s az izgalomnak
Érzései reája rontnak,
Éledni kezd a szörnyeteg:
Dobog a keble, fűj zihálva,
S széles, nagy hátán futva, járva,
Nyüzsgőnek apró emberek.

Csikorgó vaslánc, hosszan lógva,
Jár föl s alá darú-csigán,
A melynek gőz a mozgatója,
S erősebb, mint egy ós — Titán.
Mint egy kolosszus görbe karja,
Emel s letesz, halmozva rakva
Beszótt húst, halat, szenet . . .
S a vízi szörny nagy, megnyílt gyomra
— Előrelátó lévén gondja —
Magába mindent eltemet.

A rosszszagú, homályos mélybe'
A hova nap sosem nevet,
Hová más fény is lopva lép be,
Tűz-tengert szítnak emberek,
Füllasztó hóbe', kőszénporba',
Zihálva, szinte fuldokolva,
Dolgát mind szótlanul teszi —
Ók! a teremtés koronái! . . .
Igaz, hogy rajtuk ezt nem látni,
Mert még arcuk sem emberi!

Főntebb, de még lent, konyhák vannak,
Nem egy, de négy is, óriás!
(Az emberek, ha jól nem laknak
Nem izlik nekik semmi más!)
Kukták, szakácsok úgy forognak,
Mint hogyha vége a dolognak
Vidám, nagy ezéző volna csak, —
De hát az ember itt már — ember!
Mert enni kell, habár a tenger
— Hogy is mondjam csak? — tánczba kap!

Szobalány, pinczér, s több más szolgál
Asztalt terít három helyen.
Hajh! úrnak itt is más a dolga,
Vár rá diszített nagy terem!
Ót-hat fogásból áll ebédje,
Kettő ha jut csak a szegényre
Bádögba', deszka-asztalon. —
Ott hagyja azt is, nem tud enni,
Pedig — ha így is — vendég' lenni,
Mikor lesz ismét alkalom?!

Főnt meg matrózok állnak sorba,
Fogadnak számos érkezőt.
«Födélköz? — tessék erre jobbra!»
«Ide férfiak!» — «Oda nők!»
A keskeny palló, — átalvete
A víz fölött a part-kövekre —
Alig győz embert önteni;
Megroppan fája, hajlik egyet,
Recegye hordja ezt a terhet,
De mert «muszáj», hát — emeli!

Jönnek sorjába', egyre-másra,
Óreg, meg ifjú, lúny s legény,
Butyort emel mindegyik háta,
Mind oly bús és mind oly szegény!
Arczokra szótlan bánat írva,
Mint ki utolsó könnyét sirta,
S fásultan várja, hogy mi lesz?
Leszámolt! vagy hogy számot vetni
Nem is tud! Ennek így kell lenni! . . .
S ez ellen aztán mit se tesz.

Itt egy idős pór. Kék dolmánya
Régebbi jó módról beszél.
Ma gyürődött, a foltot hányja,
S ma már — gazdája sem kevély!
Kezébe' bot van, épp' nem mondja,
De látszik rajt', hogy azt gondolja:
Nem vándor, — koldúsbot biz az!
Nehéz út, melyre úgy indulnak,
Hogy végét nem tudják az útnak,
S a búcsúszóra nincs vigasz!

. . . Amott menyeeske kis gyermekkel,
(Nyílt rózsza, s bimbó egy tövön!)
Hogyan!? hát futni ily korán kell?
Honn már gyermeknek sincs öröm?
— Az apja kint van, s azt akarja,
Hogy az a gyermek, s édes anyja
Kövessék; nem marad maga!
S azok lám mennek első szóra,
S talán nem is tehetnek róla:
Szebb nekik már az új haza!

S aztán a többi! . . . Nagy csoportba'
Vonulnak búsán, hallgatag',
Egész nap nincsen vége-hossza,
S ha egy nem indul, van harag!
De hát a «pakszus» nincsen rendbe,
Avagy a «feszler úr» a szembe'
Valami kóros bajt talál, —
Vigyáznak itten erre szörnyen,
Mert hát kórház lehetne könnyen
Ez alkotmány, mire megáll.

Estére készen vannak mégis,
Megtelt a nagy hajó öle,
Kigyúlt az első parti fény is:
Bóján a lámpások tüze.
A mennyi útas, mind talpon van,
Helyet keresgél, majd a honnan
Búcsút int, s búcsút elfogad, —

Meghatja a szokatlan láрма,
S az indulásnak percézt vára,
Sóhajt bizony nagyot, s sokat!

. . . Komor, borongós hangulatban
Áll Véghy a fődélzetben,
Szoborként; szinte mozdulatlan,
Mint őrtorony a tengeren.
Kívül nyugodt, de belsejébe'
Küzködve, gyözüve, bizva, félve,
Száz érzés, idulat csatáz'. —
S ő tudja ezt, de eltagadja,
Dermesztő külső nagy nyugalma,
Csupán bent ég a tűz, a láz!

Egész nap látta, mint ömölnek
E ringó sirba vérei,
S úgy érzé: itt valakit ölnek
És ő nem tud segíteni!
Már-már kiáltott, ott ült ajkán
— Mint vészmadár a zúzott sajkán —
A tiltó szó: megálljatok!
De aztán csüggedőn belátta:
Nincs jussa néki itt tanácsra,
Sorsukat intézzék magok!

Miért is mennek? mért rohannak
Idegen égi táj felé?
Karjába a «Bizonytalan»-nak,
Küzdelmet téve bék' elé?
Szerette volna megkérdezni,
Mért kell a honnak így vérezni,
Micsoda átok-súly alatt?
De nem mert szólni. Ó mást vádol?
S maga azért szülő honából
Szintén menekszik, megszalad!

De ha nem kérd' is hogy figyeljen
Van mód reá, s bő alkalom.
Közéjük áll, s bármerre menjen,
Okulhat számos száhajon.
Okot fölhoznak százat, ezret,
Viszályt, meg bűt, meg nagy keservet,
Az ezt, emez mást emleget, —
De mégis egy a sóhaj vége,
Bárhol kezdődik, erre tér le:
«Itthon megélni nem lehet!»

Nagy vad ez! s jaj! ha úgy van tényleg,
Egykép ér gyermekét, s szülőt!
Nagy bűn az élehetetlen élet,
Ne is szánj ilykép' bűnhődöt!
Megélni tudni — hinni tessék! —
Nem érdem még, csak kötelesség,
Ez az az ősi tartozás,
A mit leróni hogyha nem tudsz,
S az élet nagy harcából elfutsz —
Nem hős vagy! gyáva! — semmi más!

Nem mondja ezt, s nem is gondolja,
Csak érzi öntudatlanul,
Még el se ment, s már önvád nyomja
És ő bús — akaratlanul!
. . . Ejh! mégse! gyöngye nem lesz már is,
Úr lett szívén, úr lesz tovább is,
Hisz e sok ember itt körül:
Csak igazának a tanúja,
S ha ott is arczán titkolt búja . . .
Hogy — indul mégis, mind örül!

De immár rendbe' útra készen,
Mozdulni kezd a szörnyeteg,
Vezényszó hangzik el keményen.
S a gőz-síp bömböl, sistereg.
A vasmacsák már fönt pihennek,
A matrózok már nem sietnek,
Szabott helyén áll mindenik. —
A szörnyű nagy gép kattog-berreg,
Vaskarja mozdul, álmat kerget,
Eszmél . . . s erővel megtelik!

Süvöltve vág páncélos orra
A csöndes vízbe mély sebet,
Szétválik az, s meg' összeforrva
Örvénylik, zúg, habzik, remeg.
A nagy csavarnak minden szárnya
Egy éles kard, mely körbe járva
Levágja száz hullám fejét, —
De száz helyett ezer nő útra,
Egyik sem enged, ily nagy útra
Kiadja mindkettő hevét.

A parton állók bámész népe
Kendőt lobogtat, integet,

KÉC-EGYET-VILLAN-AZTÁN-VÉGE.
SÖTÉT-SZÁRNYÁN-A-ZORDON-ÉJBE
A-NAGY-HAJÓ-ELŐRE-TART.

Reicht Kalman rajza

De «éljen-zaj» nem száll a légbé,
Sok inkább sirna, mint nevet.
Bucszúznak, bár nem ismerősök,
Nem is művésznők, sem nem hősök,
A kikkel indul a hajó, —
De ki hazát vesz, — bár nem kéri —
Útjára el részvét kisíri,
Egy sóhaj, búsan szárnyaló.

Lehullt az alkony . . . szürkületbe
Von mindent tompa félmóly.
A parttól távolodva egyre,
Hajónk mind mélyebb vízre száll.
Arcczal mindenki arra fordul,
A hol a parti őrtoronybul
Röppenve kél egy fényugár;
Nem mint a mozlím: napkeletre,
Nyugatra, mint a fészékét veszte
Árván bolyongó rab madár!

Köztük van Véghy is, ki lelken
Úrrá engedte a dacot,
Karját keresztbe fonva mellén,
Agya efféle' forgatott:
«A kép, mely itt élénkbe tárul:
Alkonyba való meg hazánktul,
Ah! oly bús és oly megható!
Harold bucstja jut eszembe:
Isten-hozzádot zengni versbe',
Hajh! csak ne volna untató!

«Igaz, hogy apród nincs mellettem,
De hát segít az «önbeszéd»!
S ha egy pár rímre rimet lettem,
Ez egymagamtól ép elég!
Kezdjük tehát: Jó éjszakát hon!
Fogadd áldásom és nem átkom,
Ambár oly mindegy ez nekem! . . .
Hozzá vagy szokva, s meg se érzed,
Hogy kikkel telve e fődélzet,
Az mind . . . mind hűtlen gyermeked!

«Jó éjszakát! A nyájas partok
Immár alighogy látszanak
Mint rég nem látott ember-aczok
Emlékén — bágyadt szin s alak.
Hajónk suhan, mint vízi sellő,
Nem ér utól a parti szellő,
Legföljebb gyöngye neszt okoz . . .
Sóhaj talán? Nem! Mért is szállna
Száműzött gyermekid nyomába
Sóhaj? . . . Hazám! csak álmodoz!

«Jó éjszakát! . . . Lásd, nem sajnállak,
S hiszem, hogy engem sem siratsz!
Lehet, hogy egykor újra látlak,
S fiadnak ismét elfogadsz.
Avagy hogy vissza még se térek . . .
És így velem pár csöppnyi véred
Mégis csak végkép elveszend . . .

Mi az!? . . . Ki annyi veszteséget
Kiállt már, mint te, azt nem éget
Új seb! . . . Aludni azt a csend!

«Jó éjszakát! . . . Kik itt maradnak,
Hidd el, nem jobbak, mint magam!
Nem vettem el, mit mások adnak,
Tied volt tettem és szavam!
Lélekkel, szívvél, öntudattal,
S — tán ez hibám volt: — búszke dacozzal
Akartam lenni gyermeked! . . .
S te mégis könnyen elbocsátasz,
Nem is marasztalsz, meg se áldasz,
Jó éjt! . . . Hol van még reggeled?

«Jó éjszakát! . . . Rossz tündér játszik
Izetlen tréfát tán velem?
A lelkem megrendülni látszik,
Vagy én ezt így csak képezelem! . . .
Könyöm a belső láz fölissza!
Kit hagytam itt? s ki vár majd vissza?
Legföljebb tán vén, jó dadám . . .
Ne érzelgünk! bucsúzzunk csak!
Kitől itt százan, ezren futnak —
Jó éjszakát hűtlen hazám!

«Jó éjszakát! . . . A part már távol,
S szívemhez isten oly közel!
Köd libben, mint egy könnyű fátol,
Felejtő éjjel! Óh jövel!
Ködon túl, s túl az esthomályon,
Néhány sírhalmón, s egy kis házon
Bucszúzó lelmem megpihen . . .
Sirok? Nem! félre gyáva könnyvel,
S elő a néma, zord közönynevel —
Jó éjt hazám! s te csitt szívem! . . .

Magában Véghy így. — Körülte
Már régen mély, nagy csönd honolt,
A lelkeket meg bánat iltte,
Beszélt e csönd, bár néma volt!
Ezer tekintet egy kis pontra
Meredt: az elfogyó partokra,
Ott, ott! még látszik egy vonal! . . .
S ezer szív dobbant egy ütemre,
Szorongva, félve, s összerengve
Röppent föl száz, halk, bús sohaj.

A víz sötét lett, fönt az égen
Nem gyúlt ki csillag reszketőn,
Pár lámpa ég csak a fődélen,
S a part küld fényt meg elveszön.
Még egyet villan, s aztán vége! . . .
Sötét szárnyán, a zordon éjbe
A nagy hajó előre tart . . .
S most, mintegy tündér-intelemre,
Fölhangzik fájón, búz ütembe'
Az «Isten áldd meg a magyart!» . . .

(Folytatás következik.)

KOSSUTH FERENCZ ÉS KOSSUTH LAJOS TIVADAR A PÉCSI SZOBORLELEPLEZÉSEN.

A HÉTROL.

A gyermek lelke. Ennek a szörnyüségés dánosai pörnek van egy jelensége, a mit már a tanulsága vigasztaló erejéért is érdemes leszögezni. Az egész cigánybanda úgy hat, mint egy fekete tömege a megátalkodottságnak. Az emberi léleknek, a jóra való hivatottságnak se szemükben, se szavukban semmi féle nyoma. Kétségbe kellene esnünk, elgondolván: ime ilyen az ember, az ő őseredeti mivoltában, ha az intézményes társadalom rendje és erkölse át nem formálja! Rettentes tanulság, de szerencsére ráczáfol néhány — gyermekarcú világszaga. A konok tagadás és gyalázatos szitkozódás sötét kórusából kieseng néhány vékony gyermekhang és kedvesebb, szebb, vigasztalóbb igazságot hirdet. Nemesak az igazságszolgáltatás munkájának adtak becses adatokat a kis Lakatos Róza, Lakatos Murzsa meg Jancsi, hanem nagy szolgálatot tettek emberi büszkeségünk forrásának, annak a tudatnak is, hogy az ember jóra és szépre született. Ez igazi természete, vele született rendeltetése. Ezeket a szegény kis fekete fiókákat erkölcsre, jóra, szeretetre, erényre bizonyosan nem nevelték. Sőt ott születtek a bűn ölében, a hol ismeretlen vagy gyűlölt mindaz, a mit mi tisztelni, védeni és követni méltónak tanultunk. A hol az a vezér, az a hős, az a derék, a ki a legügyesebben tud lopni, a legvakmerőbb a rablásban és a legkegyetlenebb a gyilkolásban. És mégis, mikor a bandával elfogják őket, az egyik gyermek, Lakatos Róza, odasompolyog a csendőrhöz és elcsukló hangon így szól:

— Szeretnék elmondani mindent, mert nagyon fáj a szívem...

És vallott. Pedig azt már tudta, mert arra megtanították, hogy halállal lakol, a ki elárulja a véreit. És sorra vallanak a gyermekek mind, mert a félelemlél, a mit beléjük oltottak, erősebb a lelkükben valami, a minék velük kellett születnie és a mi azt mondja nekik, hogy ebben a harcban, a mely most körülöttük kavarg, nem szabad a véreik pártján lenniük. Mi ez a valami, ha nem az ember eredendő erkölse, a jóra való rendeltetése! Ha a felnőtt cigányban ennek a nyomait többé nem találjuk, ez csak azt bizonyítja, hogy a cigány is a maga körülményeinek a produktuma és közelsége a természethez nem jelent okvetlenül közelséget az ember természetéhez. A gyermek mégis csak hitelesebb tanú arra, hogy mi az, a mi velünk született és ezek a szerencsétlen kis fekete rajkók nagyban megvigasztalnak bennünket azokért a lesújtó tanulságokért, a melyekkel az öregjeik erkölse keseríti meg a gondolkodásunkat.

Aggkori nyugdíj. Anglia miniszterelnöke, Asquith betérjesztette az alsóháznak a világbirodalom költségvetését, a mely közel öt millió font sterling, tehát körülbelül százhuszmillió korona fölösleggel zárja Nagy-Británia háztartásának mérlegét. Ez az öröm az angol-

loké, de volt Asquith miniszterelnök előterjesztésének egy része, a mely az egész világ tiszteletteljes figyelmére érdemes. Az angol miniszterelnök egy törvényjavaslatot jelentett be, az öreg emberek segítéséről. Ezt az aggkori nyugdíjat megkapja minden angol állampolgár, a ki hetven esztendő és a heti jövedelme tíz shillingnél, vagyis a mi pénzünk szerint tizenkét koronánál kevesebb. Anglia, a mely humánus intézmények dolgában már régóta vezető szerepet játszik Európában, ezzel a törvényvel megint példát mutatott a művelt emberiségnek. A régi germánokról tudva van, hogy az öreg embereket, a kik harcra és munkára immáron alkalmatlanok, gyöngék voltak, egyszerűen agyonverték. Ez az erkölcs, hála Istennek, azóta már kitakarodott a lelkekből. Az öreg embereket ma már nem verik agyon, az ősz hajnak megvan a tisztelete, de ez a tisztelet való tartalmában nem sokkal több, mint mérséklése annak a mohóságnak, a melylyel a harcra és munkára képes energia magának követel minden meghódíthatót: földet és kenyeret. Rostand-nak van egy gyönyörű költeménye az öregségről, a melyben azt mondja, hogy az arany a fiataloké, a mit az öreg ember kap: egy nagy ezüst medália, a melyet a fején visel, jutalmul azért, hogy volt ereje végigélni egy hosszú életet. Fősvény jutalom, mert élni, vagyis vállalni minden szenvedést, békén tűrni a fiatalság örömeinek, reményeinek elmúlását, maga is érdem. A ki hetven esztendőt élt, ha még oly jelentéktelen sorban is, okvetlenül dolgozott, szenvedett vagy kiállt annyit, hogy a mi kevés az életéből még hátra van, azt emésztő gondok nélkül tölthesse el. De az öregekről való gondoskodás nem is egyedül az ő érdekük. Nem élveznek-e valamennyien nyugod-

A SZOBOR, HORVAT JÁNOS MŰVE.

A PÉCSI KOSSUTH-SZOBOR LELEPLEZÉSE. — Jeltó Gyula félvételei.

tabban, zavartalanabban, harmónikusabban az élet tavaszának és nyarának örömeit, ha soha se látnánk inséges aggastyánt, elhagyottot, sőt éhez, kolduló öreg embert? Úgy gondoljuk, egy társadalom csak akkor *kész*, szervezetében csak akkor tökéletes, ha az erejéből telik mindazok számára is, a kiknek a természet rendje a gyöngeséget adta sorsukul. Boldog Anglia, a melynek megvan a módja hozzá, hogy megadhassa gyermeknek, felnőttnak, aggastyánknak azt, a mivel ember az embernek tartozik!

Heil Paula. A héten egy urileányt temettek, a ki önként ment a halálba. Eldobta magát az életet. Nem a nyomorúság kergette a sírba. Előkelő család gyermeke volt, mellette otthon öle védte minden zavartól. Mindössze huszonhat esztendő volt, tehát bizonyára nagyon is fiatal ahhoz, hogy immáron soknak találja az életet. Ilyen körülmények között az ember önkénytelenül szerelmi tragédiára gondol. De a szerelemnek ebben a tragédiában nem jutott szerepe. Miért kellett tehát meghalnia a szegény, fiatal Heil Paulának? Azért, mert ez a fiatal lény másként fogalmazta meg ezt a kérdést és — nem találta meg rá a feleletet. Ő azt kérdezte magától: miért éljek? Bizonyára olyan kérdés, a melyet a legkevésbé tesznek föl maguknak azok között, a kiknek a sors megadta a módot rá, hogy ez a kérdés a számukra kérdés legyen. Kinek jut az eszébe töprengeni azon, hogy miért éljen, ha a körülményei olyanok, hogy minden töprengés nélkül szépen, nyugodtan, fáradság és gond nélkül megéljen? Kinek jut eszébe, hogy tartozásnak tekintse az életet, mikor ez semmit se követel tőle? Kinek jut eszébe, hogy elviselhetetlennek tartsa az életet, mikor semmi egyéb dolga sincs, mint hogy — élveze? Hiszen ez az állapot az, a mi az emberek vergődő tömegének a legnagyobb vágya, álma, kívánsága. És a szegény Heil Paula nem bírta ki ezt az állapotot. Nem bírta ki, mert e lény lelkében az emberi rendeltetésnek egy emelkedett, büszke tudata lakott. Az a tudat, hogy mindnyájan egy hivatásnak a hordozói vagyunk a földön és az életünk értékét e hivatásnak tett szolgálatunk értéke adja és szabja meg. A fölöslegesség érzése a kiváló lelkek fájdalmas és büszke tragikumuma. Csak olyan embert sújt, a kiből erős a tudat, hogy megfelelő körülmények között hasznos lehet. Minden öngyilkosság dezertálás: de ezernyi ilyen szerencsétlen dezertor között akad egy, a ki nem a kötelesség elől fut meg, hanem azért, mert nem tud hozzá jutni a maga érzett kötelességhez. Az ilyen emberért mindig nagy kár. Kára az életnek és kára annak a hivatásnak, a melyet a körülmények végzetes alakulása egy becsület, nemes, érczes energiától fosztott meg.

Házber-kalendáriom. A kalendáriom csak egyféle esztendőt ismer, a mely január elsején kezdődik és december harminczegedikén ér véget: de ez a kalendáriomi beosztás nem érvényes az életnek minden területén. Például az iskolai év két kalendáriomi esztendőbe harap bele, szeptemberben kezdődik és június havával ér véget. Hasonlóképen alakul a parlamentum meg a színházi esztendő is. Ennek a beosztásnak a szó szoros értelmében a levegőben van az oka, mert a nyári hőség nem kedvez se a tanulásnak, se a szónoklásnak, se az előadóművészetnek. De külön kalendáriuma van ezeken kívül a — házbernek is. A kalendáriomi évnegyed hónapjai január, április, július és október, de a házber-esztendő *fertályos* hónapjai: február, május, augusztus és november. Micsoda okok teremtették meg ezt az eltérést, erre a kérdésre a feleletet legelőbb talán csak akkor fogjuk megkapni, ha sikere lesz annak a most megindult mozgalomnak, a mely azt akarja, hogy az évnegyed csakugyan évnegyedkor legyen a háziurak és a lakók számára is. Most hasztalan törni az ember a fejét rajta, nem igen lehet rájönni, miért alapított a házber magának külön kalendáriomot: de azért elemi a valószínűség, hogy ez minden ok, sőt nyomos ok nélkül nem történhetett. Talán úgy van a dolog, hogy

ez az ok az idők folyamán az okozata születésének állapotában annyira a háttérbe szorult, hogy ma már nem is tudjuk megtalálni. Arra tehát az új rend mindenestire jó szer lesz, hogy eszünkbe juttassa: — mi a hibája? Akkor azután megtanuljuk, mi a jó abban, hogy nem január vagy április, hanem február meg május elsején kell fizetnünk a keserves házbért. Mert hogy ebben valami jó is lenne, azt most igazán nem érezzük. Talán a reform majd hozzá segít bennünket, hogy rájövünk a rejtett jó izére!

KIS EMBEREK RÉGI VILÁGA.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta Fogazzaro Antonio. — Fordította Bezerédj István.

S most jött ez a rettenetes kérdés! Feleljen-e rá, vagy ne? Ha felel s feltárja első ízben a szíve mélyén eltemetett dolgokat, kiszélesíti a fájdalmas szakadást; de lehet-e nem őszinte? Hallgatása oly sokáig tartott, hogy Franco megint kérdezte:

— Nem beszélés?

— Összeszedte minden erejét és beszélt.

— Igaz, a lelkek sohasem volt teljesen a tied. — Egész valójában reszketett e szavaknál s Francónak elállt a lélegzete. — Mindig különböznek s t éled távol állónak éreztem magamat — folytatta Lujza, — abban az érzelmeben, melynek a többen kell uralkodnia. Te bened megvannak az anyám vallásos nézetei. Anyám úgy értette s te is úgy érted a vallást, mint a hitnek, szertartásoknak és parancsolatoknak összességét, melyeket az isteni szeretet sugallt. Nekem mindig visszatetsző volt ez a felfogás, sohasem tudtam igazán érezni szeretetet, bármennyire erőlködtem is, egy láthatatlan és érthetetlen lény iránt; sohasem tudtam megérteni, mi haszna van annak, ha eszemet kényszerítem olyan dolgok elfogadására, melyeket nem értek. Mégis égvágy vágytam éreztem, hogy életemet valami olyas jöhoz irányozzam, a minek eszméje felül áll érdekeimen. Továbbá anyám annyira belém oltotta példájával és szavával Isten és az egyház iránti kötelességeimet, hogy kételyeim igen nagy fájdalmat okoztak nekem s küzdöttem ellenük, a mikor tudtam. Anyám szent volt. Életemnek minden eszelekedete megfelelt hitének. Ennek is nagy hatása volt reám és tudtam, hogy életemnek legnagyobb bűnata volt atyám hitelensége. Megismertelek téged, megszerettelek, hozzád mentem nőül, megerősödtem elhatározásomban, hogy vallási dolgokban olyan leszek, mint te, mert te olyan voltál, mint anyám. De íme, egy kis idő múlva azt találtam, hogy mégsem vagy olyan, mint anyám. Ezt is elmondjam?

— Igen, mindent.

— Azt találtam, hogy te vagy maga a jóság, hogy a szíved a legmelegebb, a legfenköltebb, a legnemesebb a földön, hanem hogy a hited és életed szinte feleslegessé teszi mindezen kincseket. Te nem dolgoztál. Megelégedtél azzal, hogy szerets engem, szereted a gyermeket, Olaszországot, virágaidat, zenédet, a tó s a hegyek szépségeit. Ebben a szívedet követted. A magasabb eszményt illetőleg elég nekem hinni és imádkozni. Hited és imádságod nélkül a tüzet, mely lelkében van, annak áldoznád, a mi itt a földön biztosan igaz, biztosan igazságos, érezned annak szükségét, hogy dolgozzál, mint a hogy én érzem. Tudod már, minőnek szeretnelek látni bizonyos dolgokban? Például, ki érzi jobban a hazaszeretetet, mint te? Senki. Tehát én azt szerettem volna, hogy igyekezzél igazán szolgálni hazádat, kevéssel vagy többel. Most elmész ugyan Piemontba, de főleg azért mész el, mert, úgygyszólván, nincs már miből élnünk.

— Franco tiltakozása jeléül haragos mozdulatot tett.

— Ha akarsz, — szökött Lujza alázatosan, — abbahagyom.

— Nem, nem, ki vele egészen. Jobb így!

— A nélkül, hogy Piemontba mennél, lett volna tenni való Valsoldában, a Porlessa- és Intelvi-völgyben, ugyanaz, a mit V. megtesz a comói tónál, összekötésbe lépni a néppel, ébren tartani a hazafias érzést, előkészíteni mindazt, a minek jó elkészülve lenni a háború

idejére, ha elérkezik. Megmondtam ezt neked, de nem tudtalak meggyőzni.

Férje homlokáról éles fájdalmat, ellenséges hidegséget olvasott le. Felkelt, lassan-lassan közeledett feleje, összetett kezekkel, keresve szeméit, melyek kerültek őt. De megállt útközben, mintha fensőbb erő taszítaná vissza, jól lehet amaz nem szökött egy szót sem, nem tett egy mozdulatot sem.

— Franco! — könyörgött. — Nem szeretnéd többé?

Férje nem felelt.

— Franco, Franco! — szökött, feleje nyújtva összetett kezeit. Azután egy lépést tett előre. Emezt hirtelen hátrált. Így álltak szemben, hallgatva, egy örökkévalóságnak tetsző fél perczig. Franco összeszorította ajkait, hallatszott szapora lélegzete. Ő szakította meg a hallgatást.

— Az, a mit mondtál, valóban a saját gondolatod?

— Igen.

Kezeit egy szék támláján tartotta. Hevesen megrázta s keserűen szökött:

— Elég.

Lujza kimondhatatlan szomorúsággal nézett rá s így szökött: «Elég?» Az haragosan felelt: «Igen, elég, elég, elég!» Hallgatott egy pillanatra s nyersen folytatta:

— Lehetek naplopó, lehetek tétlen, önző, a mit csak akarsz, de nem vagyok már gyermek, hogy meg lehessen nyugtatni nyájaskodással, miután elmondtad, a mit mondtál nekem! Elég!

— Oh, Franco, fájdalmat okoztam neked, tudom, de oly nehezemre esett fájdalmat okozni! Nem lehetsz irántam elnéző?

— Ah, elnézőnek lenni irántad! Te sujtani akarsz, azután legyek elnéző irántad! Te fölötte állsz mindenkinél, te ítélisz és elítélisz.

Nem akart mást látni a feleségében, mint a kevélységet, pedig a saját haragja is majdnem egészen kevélységből, sörtött önértékből eredt, tisztátalan harag volt, mely elsötétítette esztét és szívét.

Lujza hallgatott, elfoglalta ismét helyét, megpróbálta folytatni munkáját, idegesen babrált eszközeivel, a nélkül, hogy tudná, mit tesz. Franco kiment a terembe, becsapva maga mögött az ajtót.

A sötét teremben, mely öt óra óta el volt hagyva, fagyos hideg volt, de Franco észre se vette. Ledobta magát a kanapéra, átengedte magát fájdalomnak, haragjának. Meglepetés, keserűség, harag, jó és rossz gondolatok eleinte valóságos forgatagban viharoztak agyában. Azután megnyugodott abban, hogy elképzelte Lujza megbánását, bocsánatkéréseit, saját nagylelkű feleleteit.

Hirtelen kiáltani és sirni hallotta Máriát. Felkelt, hogy megnézzé, mi baja, de nem volt a szobájában világosság. Várt tehát kissé, gondolván, hogy majd Lujza megy be. Semmi mozgást nem hallott s a gyermek mindig erősebben sirt. Csendesen közeledett a szalonhoz, benézett az ajtó üvegén.

Lujza keresztbefonta karjait az asztalon és karjaira támasztotta arcát. A gyertya világosságánál nem látszott más, mint szép barna haja. Franco lohadni érezte haragját, kinyitotta az ajtót és felhangon hívta őt, bizonyos szigorú szelidséggel:

— Lujza, Mária sir.

Lujza felemelte halotthalavány arcát, vette a gyertyát s szó nélkül kiment. Férje követte. A gyermeket az ágyban ülve találta, erősen sirt, megijedve egy álomtól. Mikor meglátta atyját, feleje nyújtotta karjait, siró hangon könyörgöve:

— Papa, ne el! Nem el, papa!

— Franco karjaiba szorította, elhalmozta esőkökkel, megnyugtatta s visszafektette ágyacskájába. A gyermek megszorítva tartotta a papa egyik kezét, sehogysem akarta elereszteni.

Lujza egy másik gyertyát vett az éjjeli asztalkáról, meg akarta gyújtani, de nem sikerült neki, annyira remegtek kezei.

— Nem fekszel le? — kérdezte tőle Franco.

Nemmel felelt, még jobban reszketve. Franco egy feltevést velt nála felfedezni, egy félelmet és megsértődött általa.

— Oh, jöhetsz! — szökött bosszúan. Lujza meggyújtotta a gyertyát s nyugodtabban mondta, hogy a cipőcskén kell dolgoznia. Kiment, s csak a küszöbön suttogetta:

— Jó éjt.

Franco szárazon felelt:

— Jó éjt.

Egy pillanatig arra gondolt, hogy levetkőzik, de azonnal mást határozott, miután neje fennmaradt dolgozni. Vett egy takarót, ruhástól lefeküdt az ágyacska mellé, hogy megfoghassa Mária kezét, a ki még nem aludt, és elolította a gyertyát.

Minő édes volt ez a kedves kis keze! Franco érezte, hogy a gyermeké, az ő ártatlan, szerető leánykájáé, s elképzelte őt, mint aszszonyt, a ki szívében egészen az övé lesz, egészen egyesülve vele gondolataiban és érzelmeiben; elképzelte, hogy ez a szorító keze csökkár-pótolni akarja őt a Lujza által okozott fájdalomért, mintha mondaná: «papa, te és én mindig együtt maradunk. Istenem, elrémült arra a gondolatra, hogy talán Lujza a saját eszméi szerint akarná a gyermeket nevelni, ő pedig távol lesz s nem fog ellene tehetni semmit! Kérte az Istent, a gyermekek iránt oly szelid Mestert, a Szűz Máriát, a Szent Terézia nagyamát, saját anyját, kiről tudta, hogy oly tiszta, oly vallásos volt: «Őrizzétek, őrizzétek meg az én Máriámat!» Felajánlotta önmagát egészen, földi boldogságát, üdvét, életét, csak-hogy Mária ment maradjon a tévhitől.

— Papa, — szökött Ombretta, — egy csókot.

Kihajolt az ágyból; lehajolt, hogy ajkaival megkeresse a kedves arcozskát, azután részölt, hogy hallgasson, hogy aludjék. Hallgatott egy perczig, azután felkiáltott:

— Papa!

— Mi kell?

— Nincs ám az öszvér a vánkos alatt, tudod, papa?

— Nem, nem, kedvesem, de aludjál!

— Igen papa, alszom.

Ismét egy perczig hallgatott, azután kérdezte:

— A mama az ágyban van, papa?

— Nincs, kedvesem.

— Miért nincs?

— Mert a cipőjét csinálja.

— Én is fogom viselni a cipőket a paradisomban, mint a szépapó?

— Hallgass, aludj.

— Mesélj valamit, papa.

Megpróbálta, de nem volt meg benne Lujzának képzelete, sem művészete s csakhamar zavarba jött.

— Oh, papa, — szökött Mária, sajnálkozó kifejezéssel, — te nem tudsz mesélni.

— Ez megsértette őt.

— Hallgadj csak, — felelte, és Carrernek egy balladáját kezdte szavalni:

Az erdőn szegény gyermek

Született: Gerollmina.

Mindig újra ismételve négy versszakot, a mennyit tudott, mindig titokzatosabb hanglejté-

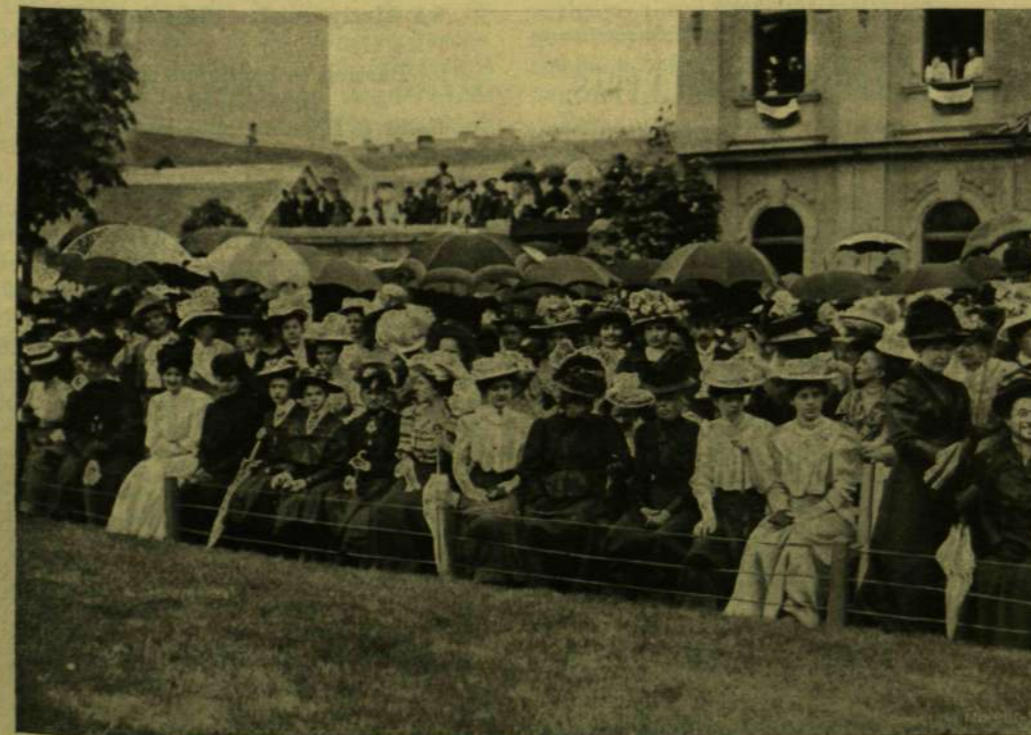

ERRETH JÁNOS FŐISPÁN BESZÉDET MOND.

téssel és eltoppítva hangját a fogatlan suttogetásig, míg végre Ombretta Pipit a mérték és a rim álomba ringatta s belépett velük az álmok világába. Mikor Franco hallotta őt békésen aludni, oly kegyetlenségnek látszott őt elhagyni, oly árulónak képzelte önmagát, hogy megígott elhatározásában. De azonnal magához tért.

Az édes párbeszéd a gyermekkel, némileg megbékítette és felvilágosította elméjét. Tudatára kezdett jönni egy magas kötelességnek, a mely most feleségével szemben hárult reá: férfúnak mutatkozni bárminő áldozat árán is, akaratában és eszelelésében, elmenni, dolgozni és szenvedni s azután... azután... ha Isten is úgy akarja, hogy az ágyú megszóljon Olaszországot, előre! s bár jönne egy osztrák golyó, mely az asszonyt is megtanítaná sirni és imádkozni!

Eszébe jutott, hogy még nem mondta el esteli imáit. Szegény Franco, sohasem sikerült azokat elmondania ágyban fekvé, a nélkül, hogy a közepén el ne aludjék. Elég nyugodtnak érezte magát gondolván, hogy Lujza talán sokáig fog kézni jövetelével, félt elaludni s kérdezte önmagától, mit szólna, ha alva találná őt. Csendesen felkelt, elmondta imádságát, azután gyertyát gyújtott, íróasztalához ült, olvasni készült s elaludt a széken ülve.

A HÓLYGYES TRIBÜNJE.

A PÉCSI KOSSUTH-SZOBOR LELEPLEZÉSE. — Jelfy Gyula fővárosi

Malibran asszony egyedüli arcképe. (Pedrazzi festménye.)

Taglioni Mária a «Sylphide» szerepében. (Lépaule festménye.)

A PÁRISI SZÍNHÁZTÖRTÉNETI KIÁLLÍTÁS RÓL.

Rossini felesége, hirszeves énekesnő. (Schmidt festménye.)

lek, majd meg fogod tudni. Ne alacsonyíts le azzal, hogy most meg kelljen mondanom.

— Ne alacsonyíts le! — kiáltott fel Franco. — Nem értelek. Különben annyira különbözök vagyunk oly sok dologban! Istenem! Milyen különbözök vagyunk! Te mindig úgy tudsz uralkodni magadon, oly szabatosan ki tudod fejteni gondolataidat, megőrzöd őket oly tisztán, oly hidegen!

Lujza suttogta:

— Igen, különbözök vagyunk.

Egyikük sem beszélt többet Gressognóig. Mikor a nagymama villájának közelében voltak, Lujza beszélt és iparkodott el nem ejteni a beszélgetést, a míg el nem haladtak a villa előtt. Ismételtette az egész megállapított úttervet, tanácsolta, hogy Franco csak a kiegészítést vigye kezében, mert a börtön igenis alkalmatlan lenne Argegnó után. Már beszélt arról Ismael-lal s Ismael vállalkozott, hogy Luganóba viszi s onnan Turinba küldi.

Ime, itt a caravinal kápolna. Szerelmük idejében Franco és Lujza kétszer találkoztak a caravinali bűsnél, szeptember 8-án, az olajfák alatt. S eltűnt a kedves kis templom is, melyet olajfák környeznek a gressognói csúcs félelmes szikláin alatt. Isten veled, templom; Isten veled, rég múlt idők.

— Ne felejtésd el, — szól Franco, szinte keményen, — hogy Máriának el kell mondanom imádságait minden reggel és minden este. Ezt parancsoként mondom neked.

— Megtettem volna parancs nélkül is, — felelt Lujza. — Tudom, hogy Mária nem csupán az enyém.

Hallgatás Porlezzáig. A mint kimentek a Valsolda békés öbléből, más völgyek, más szemhatár s a szürkület első fuvallatától felborzolt a látása a két utast más gondolatokra térítette, gondolatukat, a nélkül, hogy tudnák miért, a bizonytalan jövőre irányította, a melyet nagy események előhírnökei előztek meg s melyről lopva suttogtak a nyomasztó osztrák csendben.

Hallatszott, a mint valaki kiált a porlezza-i partról és Ismael lélekzavarába kezdett evezni. A kocsi volt, Pollin Tóni, a ki kiáltott, hogy siessenek, ha nem akarják elmulasztani a magnagyi gözhajót.

Ime az utolsó percek. Franco leeresztette az ajtó üvegtábláját, nézte azt az embert, mintha szavai nagyon érdekelnék.

Mikor kikötöttek, feleségéhez fordult:

— Kiszálsz te is?

— Ha gondolod, — felelt ez.

Kiszálltak. Egy kétkerekű kis kocsit várt a parton készen.

— Nézd, — szól Lujza, — a táskában találás reggelizni valót.

Megölelték egymást, egy futólagos és hideg csókot váltottak, három vagy négy kíváncsi előtt.

Francó a «Sólymon» utazott Campótól Ar-

gegnó felé, mikor arra gondolt, hogy eszik valamit. Kinyitotta a táskát s szíve nagyot dobant, látva egy levelet felesége írásával, ekként ezimelve: «Neked.» Kinyitotta mohón és olvasta:

— Ha tudnád, mit érzek én lelkemben, mit szenvedek, mennyire kísértethe jövök itthagyni a cipőket, melyekhez sokkal kevésbé értek, mint gondolod s hozzád jönni, hogy letagadjam, a mit mondtam neked, nem volnál velem oly kegyetlen. Sokat kellett vétekezem az igazság ellen, hogy oly nehezek és keserűek az első lépések, melyeket annak követésében teszek.

— Te kevélynek tartasz engem s én nagyon érzékenynek hittem magamat: most érzem, hogy a te lealázó szavaid nem tarthatnának vissza attól, hogy fel ne keresselek. A mi visszatart, az egy belső hang, a mely erősebb, mint én, a mely parancsolja, hogy mindent feláldozzak az igazság öntudatán kívül.

— Oh, én remélem ezen áldozat jutalmát! Remélem, hogy egy napon egész lelkünkkel egyesülhetünk.

— Kimegyek a kertbe, hogy leszakítsam számra a bátor kis rózsát, melyet együtt bámultunk meg tegnapelőtt, mely dacolt és legyőzte januáriust. Emlékszel, mennyi akadály volt közöttünk, mikor első ízben kaptam kezeidből virágot? Még nem is szerettelek s te már arra gondoltál, hogy meghódítsz. Most én vagyok az, a ki legyőzni remélek téged.

Kevésbe múlt, hogy Franco el nem mulasztotta Argegnót, nem mozdulva helyéről.

(Folytatása következik.)

SZÍNHÁZTÖRTÉNETI KIÁLLÍTÁS.

Páris, április 28.

Az összes művészetek között a színészek dicsősége a legtünékenyebb. A kik fejedelmei ma a csodás és sajátos misztériumnak, a színpadnak: már holnap szinte elenyésznek, mint az illúziók.

Néhány párisi műbárát fel akarta idézni a multat, a színpad multját, kezdve Eszkilostól, ki még viaszablára írta darabjait; s a mi a színpaddal együtt fejlődött: a cirkusztörténetét, mint kultúrtenyészt. Érnek, vázák maradtak fel, melyeken feltüntettek a cirkuszi jeleneteket: a nők lovaglását, a gladiátorok szereplését a cirkuszosokban. Az egyik érmen a gladiátorok sorsot húznak, kik vesznek részt a tornában; a többiek a cirkuszi fáklyatánc, egyik lórlól a másikra ugró lovak, viadalok vadászokkal, medvékkel, oroszlanokkal, párdúcokkal; diszkoszvetők és quadrigák — egész a tizenhatszázadik századig, hol már metszeteiket találunk, egész sorozatokban a cirkuszi mutatónyokról ily föliratokkal: «A legnagyobb művészetek.» Olasz és francia cirkuszi lovak nyereg nélküli lovon állva lovagolnak, vagy közben legrúlnak és ismét felpattannak. Természetesen ma ez már a falusi cirkuszi

mutatónyok legegyszerűbb fogásai közül való, de még akkor a «legnagyobb művészetek» közé sorozták.

A mit Miss Maud Allan bemutatott, látjuk régi görög vázák: athéni és korinthusi táncosnőket, igen kevés sárga és kék lepellel, kecsesen és művésziesen elrendezve. Különösen arra ügyeltek, hogy a karok és lábak lehetőleg fedetlenek legyenek, nehogy a mozgás szépségét és szabadságát korlátozzák. A görög táncosnők gesztenyebarna vagy szőke hajába tarka virág-guirlandokat tűzdeltek, keskeny kézi dobjaik fejük fölé emelve, melynek hangjaival kísértek a táncmozdulataikat.

A görög színházról nem sokat gyűjtöttek össze. A maszkokat, szobrokat és vázákat többnyire ismerjük s a mennyiben a műbárátok ernyedetlen fáradásai és legmesszebbmenő anyagi áldozatai itt nem értek el eredményt, ez a nagy múzeumok vezetőségének elzárkózásán tört meg.

Annál nagyobb szabású a színház történetébe visszanyúló emlékek sokasága: kosztümök, arcképek, dekorációk, szobrok, metszetek, színlapok, színházi almanachok, kéziratok stb.

A tizenhatszázadik századbeli műlapok között nem kevésbé érdekes ez:

Ma, 1782 március 3-án:

A szelutott Athéa vagy a kövek ünnepe.

Színjáték öt felvonásban és versben, a hirszeves szerzőtől: Molière-től és Corneille Tamásól. Az első írta meg a művet, a második versbe szedte.

Ugyane korból való a másik:

«A király rendes olasz komédiásai.

Ma 1780 január 8-án adják-e művet:

Bastien és Bastienne szerelme.

Ezt megelőzi:

Colas és Róza és Izabella és Gertrud.

A «Meolatti» a művész betegsége miatt elmarad.

E darabok dialogok vagy monologok voltak, többnyire versekben. Az olasz stanzák között jól eltértek a szerelmi tárgyú mesék szenvedélyes színei, úgyszólván minden esetben tragikus befejezéssel. A francia darabokban viszont, alkalmazkodva IV. Lajos udvari levegőjéhez, az apró tréfák, pikantériák, kértelmű szójátékok, — kivéve Molière monumentalitását, — vagy pedig Racine és Corneille tragédiái foglaltak helyet.

A későbbi időkben, a nagy forradalom alatt, a harszias hangulatokban, a stilszerű darabok váltakoztak az egyszerűen szórakoztatókkal, mint azt a színlap is mutatja:

A köztársaság és a művészetek színháza.

Ma, 6-ik év Nivósé 2-án:

Második felvonása a kétfelvonásos operának:

Miltiades Marathonban.

A szöveg Guillardé, a zene Lemoyné.

És az

Első hajós,

ballet három felvonásban.

Holnap következik: Horatius Cocles.

— A megvásárolt jegyek árát nem térítjük vissza.

— A jegyiroda a második emeleten van nyitva 10 órá-

tól 2 ig.

Mindegyik darab neve alatt szerepelnek a színészek, névsoruk elé a korszerű «citoyen» jelzőt tették: «e darabot Dufresnes, Lannes stb. polgárok játszzák.»

Egy nagy darab mult fekszik az összegyűjtött nagyérdékű arcképekben. Tulnyomóan francia, olasz, angol és német művészek és szerzők arcképei, habár több náció is létezik Európában. De így is oly nagy a mennyiség, hogy alig fér el a Louvre e zélra adott helyiségeiben.

Molière, az angol Garrick, Voltaire... az egyik Voltaire arckép alatt e fölirat: «Jobban szerette a műsákat, mint a színészeket. 1781. Geuch.» Napoleon kedvenc színészenek, Tamának arcképe Nero-jelmében, Lekain, Mars kisasszony, egyetlen arcképe a nagy Malibran asszonynak, Garcia Manuel leányának, Pedrazzi milánói festőtől 1834-ből: Taglioni, Ellsler Fanny, a félig magyar nevű Mauvielle-Fodor asszony, a negyvenes évekből párisi olasz opera tagja; sokan festették a nagy Rachel-t, a Comédie-Francaise tragikáját, kibe az ötvenes évekből egy nagy tehetségű, Guttman nevű párisi magyar szobrász halálisan megszeretett. A művésznő nem hallgatta meg a szobrászt s ez beleőrült a visszautasításba. Így szállították vissza Pestre.

Renoirnak egy kitűnő Wagner Richard-portraitja, Donizetti, Saint-Saëns, Cherubini, a párisi Conservatoire egykori igazgatója, ki nem akarta fölvenni Lisztet a conservatoriumba, a 14 éves gyermek Liszt Ferencet, mert féltette tőle a saját művészi hírnevét; a legendás Schneider Hortense, a «Gerolsteini nagyhercegnő» egykori famózus kreálója, ki csakugyan nagyhercegnőként viselkedett még Páris utcáin is; neki minden szabad volt. Egy iróbarátjával való kocsiázás közben pezsgős hangulatban, kinyújtotta fehér napernyőjét a kocsiból s egy párisi rendőr kalpagját sikeresen leütötte e szavakkal:

— Emelje meg kalapját a nagyhercegi pár előtt!

Harmadik Napoleon e favoritja ezer szeszélyt engedett meg magának s mindenkor tapsoltak neki a párisiak. Mikor egy időben a czárt várták, a katonák és polgárság sorfala előtt nyitott kocsit jelent meg:

— Itt nem lehet most átmenni! A czári vendég jön! — kiáltották a rendőrök.

— Dehogy nem! Én a — gerolsteini nagyhercegnő vagyok!

A tiszt meghajolt...

Mouret-Souilly, Coquelin cadet és aine; a magyar származású Reichenberg kisasszony, a Comédie-Francaise, a francia nemzeti színház tagja; a szobrok között, mint kuriozitas szerepel a Sarah Bernhardt mintázta Sardou-mellszobor, bronzba öntve; a nagy művésznő bizonyára nem a kritikának szánta.

Nagy számú a színház történeti érdekű relikvia: A «Képzelt beteg» szölyéje, melyben XV. Lajos előtt játszott Molière e darab főszerepét s miközben a Trianon közönsége, élén a királlyal, tapsolta a nagy művészt, a másik pillanatban az általános megdöbbenés fagyasztotta meg az arczokat: Molière akkor halt meg e szölyéjében. Maga a relikvia egyszerű bürrel bevont, hosszú támlányu szék s a századok alaposan szertemarczagolták: mellette egy üvegsekretyben Molière órája, Coquelin Constant tulajdonában; Talma díszkardja; angolországi tisztelői ajánlották fel neki 1825-ben. Mars kisasszony legyezője; Rachel ékszerai; Taglioni castagnettái; Ellsler Fanny fehér szatin kis cipője, Sambon tulajdonában; Lajos Filöp király három sèvres-i vázája; a három hirszeves énekesnőnek a Malibran, Sontag Henriette és Cinti Laurának arcképeikkel, midőn Cimarosa «Három titok» trióját énekelte el előtte; Falconneri nyila, melylyel a művész megűjtötte Tull Vilmos legendás czélzását, a Comédie-Francaiseban, a harminczes évekből, húsz méternyi távolságból. A vakmerő kísérletre egyedül a Meristo-színház tagja, Ceti Mira kisasszony ajánlkozott.

A legfelsőbb engedély volt szükséges; de a közönség izgalma oly intenzív volt a kísérlet alatt és után, hogy rendőrileg egyszer és mindenkorra betiltották e «látványosságot».

A nagybecsű kéziratok között, Beethoven, Rossini, Donizetti, Wagneről, a francziák közül Massenet, Erlanger Dupont stb. közös

francia műven levele; a levelek között egy Ellsler Fannyé: «Drága doktor, sok köszönet a pompás virágokért! Nem is hiszi ön, mily kedvesek nekem az ön virágai.»

A karrikatúrák között a hetvenes évekből sokat foglalkoztak a klakkal. Az egyik kép «Ki a klakkörrel!» czimén, a felháborodott színházi közönséget mutatja, mely félig mellesel és kidob egy szerencsétlen klakort; karrikatúrák a klakk mesterről, kit «ezilinderes banditának» rajzolnak itt-ott, oszta «hadsergének» a parancsokat stb.

Igen érdekesek a színházi dekorációk, miniatűr-másolatokban; a «burrattini»-k, «guignol»-ok, vagyis bábszínházak tervezetei, új bábjai, a tizenhatszázadik századig visszamenően, egészen Forain asszony modern bábszínházáig.

... Úgy járunk ez emlékek között, mintha ismét hallanók Offenbach, Audran, Halévy, Lecocq stb. régi dalait. S sokan vannak a színpad dicsőségei között, kik régen elmúltak ugyan, de feledhetetlenek melódiaik...

Lendvai Károly.

ÚJABB ADATOK A MAGYAR EMIGRÁCIÓ ÉLETÉBŐL.

Az 1848-iki nagy szabadságmozgalmak a népek testvérsülésének szent frigyét teremtették meg mindenütt Európaszerte, a hol a népjogok ébredező szelleme a zsarnokság bilincsei szét-feszítésén fáradozott. A februári forradalom szikrája egyszerre szította lángra a szabadságszerető nemzet reményét, s a magyar függetlenség híre sorsát váltakozó reménnyel s aggodalommal kísérték mindenütt, a hol az alkotmányos jogokért folyó küzdelemben a népek legszentebb érdekei forogtak kockán. Így különösen Bajorországban, a hol a nemzeti ügy védelmére alakult provizorizus kormány a hadsereg szervezését megkezdte, valamint Badenben, a hol a nagyherceg egész udvarával s csekély lovassággal menekülni volt kénytelen a félkelő sereg előtt.

De a koczka fordult; a rajnai Poroszország «Landwehr»-jének a forradalmi mozgalmakhoz való átpártolására bírása nem vezetett sikerre s nemcsak egy erős porosz hadtest lépte át a bajor határt a porosz trónörökös vezénylete alatt, s kényszerítette a felkelőket, hogy a Rajnán átlépve, a badeni sereggel egyesüljenek. Rastatt elesett s a fogoly tisztnek életre-halálra voltak kénytelenek megadni magukat a győztesen előnyomuló poroszoknak. Kinkel Gottfried, a költő és szabadsághős, a Murg folyónál vívott harcban fején sebesült meg s a poroszok kezébe került, kik haditörvényszék elé állították, s életfogytiglani fogságra ítélté, Spandauba hurcozták. Az egész rastatti helyőrségből csak hárman menekültek egy földalatti csatornán, köztük Schurz Károly, a félkelő sereg tüzérségi parancsnokának, Annékének hadsegéde, ennek szolgálója s egy barátja. Kalandos, viszontagságos úton jutottak el Strassburgba, onnan Zürichbe, a hol már ott találta Schurz egy másik nagynevű menekült társát, Wagner Richardot is.

Ezeknek az izgalmas napoknak történetét beszéli el Schurz, a ki később Amerika szabad földjét választotta hazájául s ott magas állami tisztségre, belügyi miniszterségre emelkedett, nemrég megjelent emlékirataiban.* Mielőtt azonban szülőhazáját végkép elhagyta volna, még egy nevezetes ténny hajlott végre, mely minden időben a rajongó befájdósodás, a törhetlen hűség és ragaszkodás legnemesebb erényének eszményi glóriájában fog ragyogni. Ez a tény barátjának, Kinkelnek kiszabadítása s spandaui börtön falai közül, melyre igazi hősiességgel szánta el magát a hirszeves foglyi iránti határtalan tiszteletből s neje könyörgéseire. Ezer veszélyt közt, kémeztől s besugóktól körülveve, hagyta ott biztos sávjaizi menedéket, hogy Berlinen át Spandauba lopózva, néhány meghitt ember segítségével, az örök megvesztegetésével megszöktesse Kinkel. Enek idején, alruhában, a börtönbe csempészett kötélhágcsó segítségével vitte végbe Schurz e vakmerő ter-
vét, minden pillanatban kockáztatva, hogy föl-fedezik. Valóssággal életével játszott a bátor férfi s csak a szerencse különös kedvezésének köszönhetette, hogy végtelen fáradoalmak és ve-

szélek után tettét siker koronázta s Kinkel megszabadult börtönéből. Menekülésük története a legközelebbi éjszaki tengeri kikötőig, Rostockig, s onnan áthajózásuk Edinburgba, igazi regény, tele izgalmas részletekkel.

Schurz aztán nemsokára visszatért Párisba s a Quartier Latinben vett lakást Strodtmann nevű barátjával, hol ekkor minden ország menekültjei adtak egymásnak találkat s a nemzetközi forradalom eszméinek valóságos tüzfűszekévé avat-
ták a francia fővárost, mindaddig, míg Napoleon Lajos államesnye szét nem szórta őket.

Párisi időzése alatt élénk összeköttetés tartott fenn Schurz a magyar emigráció tagjaival is, köztük Klappával. Utóbbiról aztán egy rejtélyes eset kapcsán emlékezik meg, a mely annak idején sok szóbeszéd tárgya volt, a nélkül, hogy megfjétésehez a kulesot sikerült volna megtalálni.

Az az idő volt ez, a mikor a divatos asztaltánczoltatások, szellemidézések, főképp Párisban, mindennapi izgató időtöltéséi voltak a legfelvilágosultabb köröknek, melyeket szalonokban, tudományos «séance»-okon egész járványserüléig üzték. Egy Melbye nevű dán tengeri festő is többek közt fanatikus híve volt e mutatványoknak s minden módon igyekezett Schurzt rávenni, hogy legyen jelen egy sokat emlegetett gondolatolvasónő esténél, a kinek természetfölötti képességeit nem győzte barátai előtt magasztalni.

Schurz elfogadta a meghívást s ki is tűzött egy napot, a melyen föl fogják keresni a gondolatolvasónőt. Történt azonban, hogy Schurz sürgős meghívást kapott Kinkeltől Londonba, úgy hogy nem jelenhetett meg a «séance»-on. De hogy meggyőződjék e dolog mibenlétéről, az az ötlete támadt, hogy próbára teszi a gondolatolvasónőt. Levágott hajából egy fűrtöt, papírba csomagolta s egy borítékba tette, melyet gondosan leragasztott pecsétviaszszal. Azután letépett egy darabkát egy levélből, melyet ép aznap intézett hozzá Klappa tábornok, s ezt a papírdarabkát is a levél dátumával együtt összehajtott papírba burkolta s lepecsételt borítékba tette. Mindkettőt átadta aztán Strodtmann barátjának, a nélkül, hogy tartalmukat állírtalva volna neki, azzal az utasítással, hogy távollétében adja át a gondolatolvasónőnek, vajjon meg tudná-e mondani, kik azok, hogy néznek ki, milyen a múltjuk, karakterük, a kiktől a lepecsételt borítékba zárt tárgyak erednek. Azzal elutazott Londonba.

Itt átadjuk a szót magának Schurznek, a ki a továbbiakat így beszéli el: «Néhány nap mulva levelet kaptam Strodtmannól, melyben a «séance» eredményéről következőkben számolt be: A gondolatolvasónő egyik borítékot kezébe vette s elmondta, hogy egy fiatal ember hajfűrtjét tartalmazza, a ki így és így néz ki. Azután a legpontosabban leírta külsőmet s hozzá tette, hogy ez a fiatal ember bizonyos hírnévvel telt szert egy merész vállalkozásával s jelenleg egy mély víz túlsó oldalán van boldog család körében. Azután lefestette jellememet, szokásaimat, értelmi képességeimet, a mi nagyon meglepett, midőn fehéren feketében láttam előttem. Nemcsak hogy magamra ismertem leírása főbb vonásaiban, de bizonyos ujjmutatásokat is láttam bennök, melyek önmagamról egészen új tájékoztatásokat nyújtottak. Gyakran előfordul, ha önmagunkba nézünk, hogy hajlamainkban, érzelmeinkben, gondolkodás módunkban, egy s más ellenmondást, az s más rejtélyt találunk, a minek magyarázatára a leglekisekeresebb önvizsgálat sem képes. És most e gondolatolvasónő nyilatkozataiból fény sugarak derengtek előm, melyek sokat megoldottak előttem az ellenmondásokból. Hogy úgy mondjam, a saját bensőm tárult fel előttem, oly lélektan elemzésben, melyet első hallásra is igaznak ismer-
tem föl.

* «Aus meinem Leben.» Berlin.

A QUEENS HALL, A KERESKEDELMISZTERIUM CSOPORTJA.

kedves személyiséggel van találkozás, villant fel agyamban a gondolat, hogy talán tévedésen kaptuk. Pár nap múlva visszajöttem Párisba, s alig érkeztem meg, midőn Klapka tábornokkal találkoztam az utcán. Mindjárt megkérdeztem, vajjon hozzám irt utolsó levele óta folytonosan Párisban volt-e, s nagy volt csodálkozásom, mikor elmondta, hogy pár nappal előbb kirándulást tett Brüsszelbe, a hol nem egészen egy hétig tartózkodott, s mint Klapka egy intim barátjától megtudtam, ez az előtte oly «kedves személy», a kinek látására odament, egy hölgy volt.* a kiről azt beszéltek, hogy el fogja venni. A gondolatolvasónak tehát minden részben igaza volt.*

Az eset — fejezi be Schurz az epizód elbeszélését — nagyon meglepte őt. Minél jobban utána gondolt, vajjon nem szerezhetette-e a gondolatolvasón tudomást a levélborítékok tartalmáról, annál bizonyosabban meggyőződött ennek lehetetlenségéről. Hiszen maga Strodtmann sem tudta, mit tett a borítékba. Klapka leveléről a legesekélyebb sejtelmé sem volt. Meggyőzte Schurzt arról is, hogy a borítékokat egymás után, ugyanazon állapotban adta át a gondolatolvasónak, a melyben azokat kapta, egy pillanatig sem bizva másra s a nélkül, hogy megmondta volna bárkinek, kitől eredtek. Mi több, — úgymond Schurz, — még ha — a mi elképzelhetetlen, — valami összejátszás történt volna is barátja és a gondolatolvasón között, vagy ha öntudatlanul elárulta volna is, kitől származtak a borítékok, ez még mindig nem fejtette volna meg a talányt, hogy miként írhatta le a gondolatolvasón az ő jellemét, hajlamait, természetét, szellemi képességeit oly pontossággal és éles ítélőtehetséggel, a melyre sem Melbye, a ki csak felületesen ismerte őt, sem Strodtmann, a ki meglehetősen gyöngye emberismerő volt, nem lettek volna képesek.

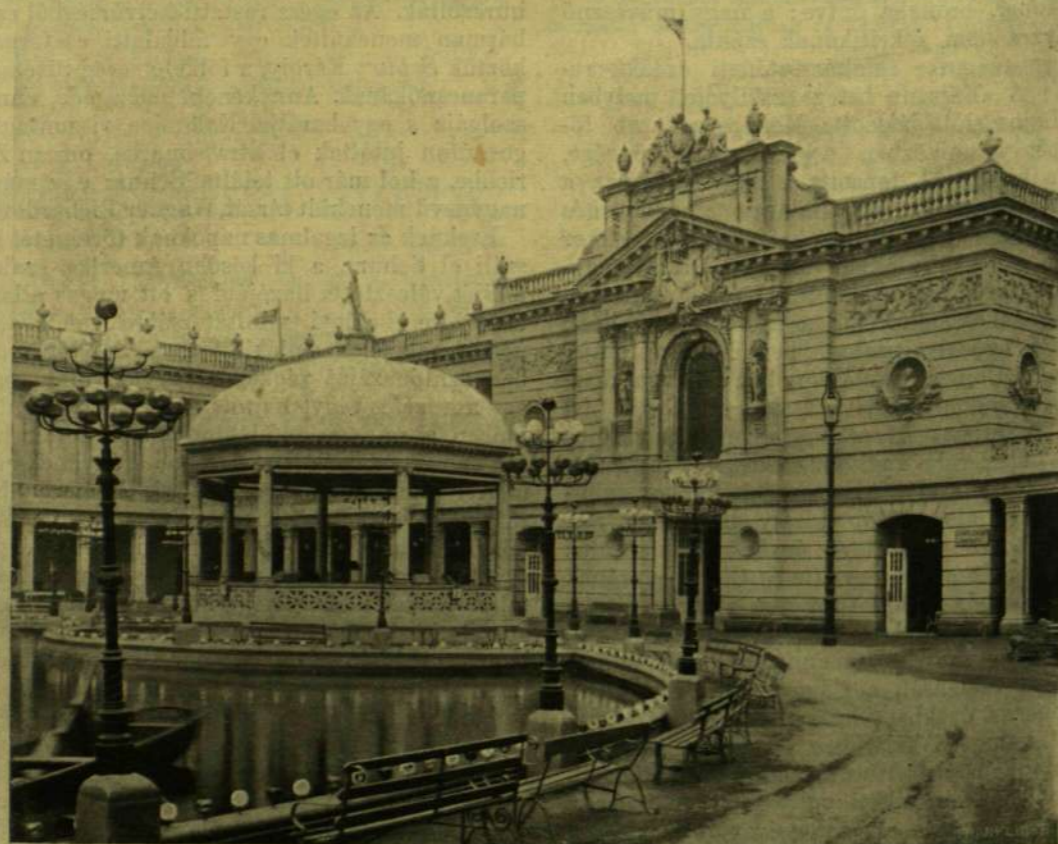
A december második államesiny szétzórta a párisi menekülteket a szélrózsa minden irányába. Maga Schurz csak nehezen kerülhette ki a hatalom üldözését, a rendőrség nyomában volt, házkutatást tartottak nála s egy időre le is tartóztatták. Kiszabadulása után Londonba tette át tartózkodási helyét, a hol Kinkel is élt családjával. Itt Mazzini és Kossuth voltak akkor a politika hajótöröttjeinek központjai. Körülöttük sereglettek mindazok, a kik az európai reakció elleni küzdelemben még nem adták fel végkép a reményt. Maga Kossuth, mint tudjuk, misszióját még nem tartotta befejezettnek s tovább folytatta agitatorius működését, hogy a külföldet a magyar függetlenségi törekvések célja és jogosultsága felől felvilágosítsa és meggyőzze.

Schurz összeköttetései Kossuthal mindössze néhány személyes érintkezésre szorítkoztak, de ha nem szolgáltattak is anyagot arra, hogy az emigráció politikai terveibe mélyebb bepillan-

tást vessünk, közvetlenségöknél fogva elég tanulmányosak mégis, mert egy elfogulatlan megfigyelő benyomásairól adnak számot.

Kossuth neve, mint Schurz is konstatálja, már az emigráció előtt népszerű volt a német diákifjúság köreiben. Szereplését élénk figyelemmel és rokonszenvvel kísérték, közszejön forogtak merész szónoki fordulatai, lendületes körmondatai, poétikus hasonlatai és szónoklatainak szívig ható pathosza. Arczképét mindenfelé kegyelettel őrizték s «eszmedús homloka, ábrándos szemei, szép szakállal körített álla» — mondja Schurz — mély benyomást tettek a lelkes német ifjúságra.

Londoni bevonulásánál személyesen is jelen volt Schurz. Leírja az angol nép határtalan lelkesedését, az utcák tolongó népét, mely üdvölygva fogadta a kormányzót, a mint festői díszmagyarjában, karddal oldalán, hasonló festői öltözetű környezetben, hintójában állva feltűnt. A lelkesedés aztán valóságos tombolásnak engedett helyet, mikor messze esendülő s mégis lágy hangján megszólalt, azzal a klaszszikus angolsággal, melynek idegenszerű accentusa bizonyos pikáns zamatot kölcsönzött beszédének.

A DUCAL HALL, A FÖLDMŰVELÉSI MINISZTERIUM CSOPORTJA.

A LONDONI MAGYAR KIÁLLÍTÁS ÉPÜLETEI.

Jellemző, a mit Schurz Kossuth londoni tartózkodásáról személyes benyomások után följegyez. «Valóságos udvartartás vette körül. Magyar ruhába öltözött kísérete egész szertartásossággal domborította ki, hogy benne még mindig Magyarország törvényes kormányzóját tiszteli. Kihallgatásokat adott, mint egy fejedelem, s a mint a szobába lépett, hadsereg jelentette be érkezését, mire mindenki felállt s Kossuth ünnepélyes komolysággal köszöntötte a jelenlevőket.» «Idegen nemzetbeli menekültek közt — folytatja Schurz, — ez a nem nagyon demokratikus feszesség bizonyos megütközést keltett, de alaptalanul, mert Kossuth célja az volt, hogy a közvéleményben hatást gerjesszen, nem a maga érdekében, hanem nemzete javára, s hogy az angol nép fantáziáját felébresztve Magyarország iránt, megértesse vele a magyarság törhetetlen hitét ügye igazságosságában.» Ebben látta Schurz az indokát Kossuth föllépése némi külsőségeinek.

A német emigránsok sem akartak elmaradni a tisztelgésről s elhatározták, hogy a maguk részéről is deputációban járulnak Kossuth elé. A küldöttségben részt vett Schurz is. Midőn a fogadóterembe léptek, egy aranyaszománs, sarkantyús-ciszmas hadsereg sietett üdvözlésükre, kacziás bajusszal, gyönyörű fehér fogsorral. Végre belépett Kossuth. «Ekkor álltam először szemtől-szembe vele, — folytatja Schurz. — A küldöttség szónoka egyenként bemutatott minket s mikor az én nevemet említette, Kossuth előrelépett, kezét nyújtotta s németül, de kissé osztrákos dialektusban így szólt hozzám: «Ismerem önt, ön nemes cselekedetet vitt véghez, örülök, hogy kezét szoríthatok önnel.»

Schurz, mint maga mondja, oly zavarba jött, hogy felelni sem tudott. Érezte, a mint a vér arcába szökött. Büszke volt e pillanatra. Azután rövid társalgás fejlődött ki, melyben ő alig vett részt. A deputáció egyik tagja azonban célzást tett az újabb forradalmi mozgalmak szociális irányára, mire Kossuth így felelt: «Mitsém értek a szociálistáimhoz; sohasem foglalkoztam vele. Az én célom a magyar nemzetnek állami függetlenséget s szabadelvű intézményeket vívni ki. Ha ezt elérem, célom betelt.» Megjegyzésként még Schurz, hogy e tekintetben Kossuth álláspontja teljesen azonos volt Mazziniéval, a ki szintén elhárította magát a szociálistikus törekvésekben való tényleges közreműködést.

Mindannak dacára, bár Schurz is kiemeli, hogy Kossuth ékeszszólasa, melylyel minden al-

kalmat megragadott, hogy Anglia közvéleményét a magyar ügy részére megnyerje, hallgatóit valóságos extázisba tudta hozni, — emlékirónk impressziója már akkor is az volt, hogy Kossuth törekvései a hűvös kritika részéről nem találtak kellő támaszt; a hivatalos körökben nem sikerült gyökeret vernie, sem pedig a Palmerston-miniszteriummal bizalmasabb összeköttetésbe lépnie.

Könyve végén még egyszer visszatér Schurz Kossuthra, de csak azért, hogy konstatálja, hogy Amerikából csalódottan tért vissza, s bár újra megkezdte angolországi körútját, a közvéleményt nem bírta felházi közönyéből. Az emberek, kik ismerték, ha alakja föltűnt az utcán, mély tisztelettel emelték meg előtte kalapjukat, s egymásnak adták szájról-szájra: «Ime, itt meg Kossuth, a nagy hazafi», — de az intervenció ügye el volt temetve, Anglia hivatalos politikáját nem lehetett beavatkozásra bírni Magyarország eltiport alkotmánya érdekében. V. S.

A BIBOROS.

A Nemzeti Színház bemutatója.

A vége felé közeledő színházi év bemutatói közül alig ért el egy is hasonló színpadi siker, mint *Parker*, angol író, «Biboros» című négy felvonásos drámája. Nagy sikerrel első-sorban annak köszöni, hogy fordulatokban gazdag, mindvégig érdekfeszítő cselekményt nyújt. E cselekmény alapjában bűnügyi történet, egy rejtélyes gyilkosság kiderítésének ügye s így a mű voltaképpen a ma divatos bűnügyi drámák sorába tartoznak. De mégis kiemelkedik ezek közül, nemcsak történelmi háttérrel és korrajzával — ugyanis az olasz művészet fénykorában játszik s hőse a később X. Leó pápává lett Medici bibornok — hanem lélektani és eszmei kérdéseivel is.

A kérdés, a melyet az író fölvet, a gyónás szentségének kérdése. A Strozzi-család egyik ifjú sarja ugyanis meggyilkol egy előkelő római kereskedőt, a ki leányát nem akarja neki nőül adni. A gyilkosság után a briganti-jellemű Strozzi-sarj meggyónja bűnét Medici bibornoknak. Ez barátja a meggyilkoltak, s a maga testvér-öccse számára kérte meg az áldozatul esett kereskedő leányának kezét. Külső körülmények véletlen találkozására okozza, hogy a gyilkosság gyanúja nem a gonosz Strozzi-ra, hanem a bibornok testvér-öccsére, az eszmei jellemű szerelmes ifjúra esik. Le is tartóztatják s halálra ítélik. Már most a bibornok tudja, hogy ki a gyilkos, de mivel gyónás útján tudta meg, el nem árulhatja. Ha hallgat, saját szeretett testvér-öccse kivégeztetését

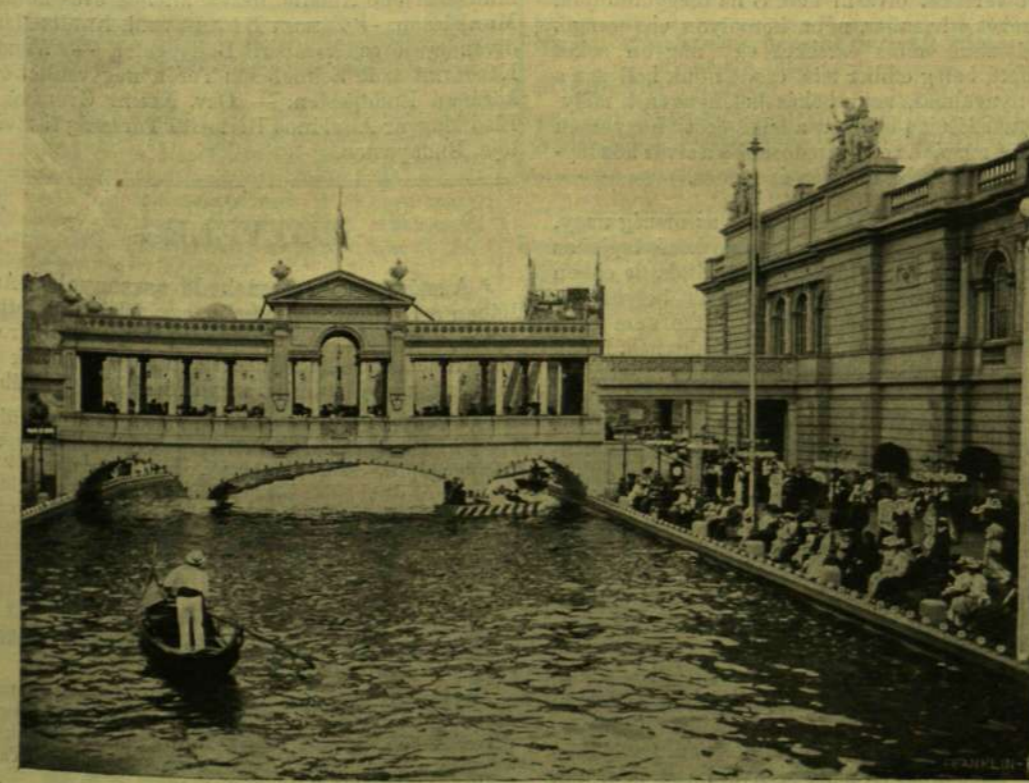
KÁVÉHÁZ A KIÁLLÍTÁS TERÜLETÉN.

kell eltérnie, — ha meg vallomást tesz, papi hivatása ellen követi el a legsúlyosabb bűnt. A biboros hallgat. Súlyos megpróbáltatások közepette sem vét papi tiszte ellen. Nemcsak öccse becsületes élete van kockán, hanem a maga álmódott jövője is, mert közmegevetés támad egész családja ellen, — míg a gyilkos Strozzi dícsősége egyre emelkedik. De a bibornok még sem rendül meg hitében. A vizsgálóbíró felajánlja neki, hogy öccsét szökni engedje a kivégeztés elől. A bibornok nem fogadja el. Neki nem az kell, hogy öccse becsületlenül megmeneküljön, hanem az, hogy becsületét visszanyerve szabaduljon meg. Bizik Istenben s reméli, hogy a gyilkos jelentkezik. Erős jelenetben négy szemközti találkozik a bibornok s a gyilkos. Még a tettes előtt sem szól a bibornok a meggyönt títokról. A gyilkos kész jelentkezni — nem egy ilyen bűne volt már s tudja, hogy úgyis megmenekül — ha a bibornok neki adja a leányt. Erre sem áll rá a bibornok. Inkább haljon meg öccse, veszszen családjuk becsülete, sem hogy a leány boldogsága legyen az ár. De hát miképp derüljön ki mégis a titok? A bibornok nem árulhatja el a gyónást, a gyilkos nem akarja elárulni, tanu nincs. Ekkor cselfogás segít. A bibornok a kivégeztés előtt jelenet ren-

dez, s úgy intézi a dolgokat, hogy a vizsgálóbíró a színpad háttéréből szem és fültanú legyen. E jelenet során a csapdába jutott gyilkos maga árulja el bűnét, a nélkül, hogy a bibornok csak egyszer is hivatkozott volna a meggyöntakra. Az ifjabb Medici kiszabadul a börtönből, mindjárt nőül veszi száz megpróbáltatás dacára is hű aráját, — a gyilkos meg börtönbe kerül.

Az író a bibornok alakjában a hithűség nagyszabású hőst akarja festeni. Azt kívánja bemutatni, hogy egy nagyhivatású egyházi férfi mily lélekemelő módon őrzi a meggyönt títok. De az író ebbeli szándéka mégsem sikerül. A dolog veleje mégis csak az marad, hogy a bibornok leplezi le a gyilkost. Igaz, hogy maga egy szót sem mond s mégis ő vezeti nyomra, sőt az igazság teljes felismerésére a hatóságot. Mindazt, a mit a gyilkosról tud, a gyónás útján tudta meg. E gyónás nélkül nem tudná, hogy ki a gyilkos, miépp történt a bűn. Csak a meggyöntakat tudva, rendezeti úgy a jelenetet, hogy a vizsgálóbíró mindent meghallhasson. S csak a meggyöntakat tudva, intézhet olyan kérdéseket s felszólításokat a gyilkoshoz, hogy az magát elárulja. Elismerjük, hogy az író nagy leleménnyel, ritka furfanggal rendezi úgy a cselekményt, hogy a bibornok egyrészt mit se áruljon el, másrészt mégis mindent kiderítsen. De ez az eljárás inkább ravasz fogás, mint eszmei igazság. Ha az Istenbe s az igazság kiderülésébe vetett föltétlen bizalom, s a gyónás titokban tartásának abszolút hite vezet a bibornokot — mint a hogy három felvonáson végig tényleg az vezeti — úgy lélektanilag indokolatlan fordulat az, hogy a negyedik felvonásban hitéből eltér s a meggyöntakat kiharcolja. A következetes és logikus megoldás csak az lehetett volna, hogy a gyilkosság más úton derítették ki s ne a bibornok révén. A szerző ugyan elesett volna egy-két színpadilag hatásos jelenettől, — de annál jobban érvényesült volna a hős eszmei alakja s hitének nagysága.

A művet szépen élénkíti az olasz művészet fénykorából vett környezet. Úgy látszik, hogy az olasz renaissance korszak ma a színpadi szerzők kedvelt milieuje, — legalább rövid idő alatt több oly környezeti mű is került előadásra. A színház szépen állította ki s jól rendezte a darabot. A szereplők közül kivált *Gál*, a ki a bibornokot játszotta. E művésznök a régebbi iskola emelkedett stílusát a divatos realiztikus irányval szép összhangba tudja hozni. Strozzi szerepében *Pethes* aratott sikert. Az erőteljes, zord vagy gonosz jellemek ábrázolásában *Pethes* egyre jobban magaslik ki s *Gál* mellett neki jutott a legfőbb színészi siker. Még *Fáy* megható anyai szerepét említjük elismerően. *Mihály József* fordítása magyaros és izléses. *Pulágyi Lajos*.

HÍD A MESTERSÉGES KIÁLLÍTÁSI TAVON.

A LONDONI MAGYAR KIÁLLÍTÁSRÓL.

* Később nejjé is tette Klapka az itt említett úri hölgyet.

A Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjgyesülete által a nemzetközi balesetügyi kiállításon nyert aranyérem.

EGY MUNKÁSEGYESÜLET KITÜNTETÉSE.

A múlt év őszén Budapesten a városligeti iparcarnokban rendezett nemzetközi balesetügyi, iparegészségügyi és munkásjóléti kiállításon rokkantokról és árvákról való gondoskodás terén kifejtett nagyszabású tevékenységének elismerésül a Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjgyesületét az állami aranyéremmel tüntették ki. Ez az államilag támogatott munkásjóléti intézményünk oly nagy arányokban halad és erősödik, hogy a folyó évben belépett tízezer új taggal már hatvanöt ezer rendes fizető tagja van, vagyona a három millió háromszáz ezer koronát túlhaladta s szerte az országban kétszáz fiokpénztára működik. Eddig kétszázhetven ezer koronát fizetett ki 335 rokkant és 90 árva állandó segítésére. Az egyesület központi irodája Budapesten, József-utca 23. szám alatti saját házában van.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Eljegyzés menyasszony nélkül. Murai Károly mostanában ritkán ad alkalmat arra, hogy a közönség s a kritika foglalkozzék vele. Pedig tiz-tizenöt évvel ezelőtt ő volt egyik legtermékenyebb s legkedveltebb humorisztikus írónk. Színpadi sikerei is voltak, Virágfakadás és Huszárszerlem című kis vígjátékai a kilencvenes évek magyar színpadi irodalmának a vidám hangban legnagyobb sikerei közé tartoztak. Mint tárcaíróknak jökevény írója pedig szinte kifogyhatatlannak látszott témáiban, ötleteiben. Könyve is dolgozhatott: témái a mindennapi élet felszínéről szedegette fel, a főr és feleség apró összekülönbözéseiből, a gyermeknevelés furcsaságaiból, a közepes életű ember kicsinyes hivatali, háztartási, társadalmi kelletlenségeiből. Ezzel is lett népszerű, mert a mit írt, az az emberek túlnyomó többségének életéből volt írva, az ő mindig azzal a színnel beszélt, mintha egy színvalon állana olvasójával, nem nyugtalanította soha azzal, hogy éreztette volna vele felsőbbéget vagy kemény problémákkal terhelte volna meg szellemi képtelenségét. Bohókás helyzetek, furcsa alakok, a mindennapi élet felszínéről indították vidám nevetésre vagy ironikus csúfolkodásra; az olvasó gyakran ráismert gúnyosan rajzolt figuráiról a szomszédjára, de magára sohasem. Az író képe aztán olvasás közben úgy alakul ki, mint egy derék, jóízű, kissé száraz humorú, józan gondolkodású emberé, a ki csendes szóval elmulattatja felebarátait és nem kívánja, hogy valami különös nagyra legyenek ezzel a mulattatással. A mosoly, a mely szavait kíséri, az ő jutalma. Új kötetében is teljesen ilyenek mutatkoznak. Egész sor vidám történetet mond el egyszerű, fenhéjázás nélküli modorban, — egyiknek sincs keserű utóíze, valamennyit szívesen olvassunk, elmulatunk rajtuk, aztán elfeledjük, vagy mint jóírdó adomát mondjuk tovább. Hangja nagyon közvetlen, nagyképűség és irodalom-iz nélküli: az a hang, a melyen kellemes társaságban el szoktak beszélgetni a magyar emberek. Az ilyen írókat a publikum szempontjából kell nézni s akkor kapjuk meg a helyes perspektívát megítélésükre.

A varázsló kertje. Érdeklődéssel nézzük a legfiatalabb írók törekvéseit: abban az általános forrongásban, melyen egész szellemi életünk keresztül megy, az ő munkáikban keressük a fejlődés irányát, mely felé haladunk s keressük azokat az elemeket, melyekkel kulturánkat gazdagítani akarjuk. S azok között a fiatalok között, a kiket eddig megismertünk, Csáth Géza, kinek most jelent meg egy kötet novellája A varázsló kertje címmel, erős legénynek igérkezik. Mondjuk: igérkezik, mert még nem kész. Világfelfogása még forr, csak körvonalai vehetőek ki tisztán, azok az egyéni diszpozíciók, melyeket valamennyien magunkkal hozunk későbbi szellemi kifejlődésünk sarkpontjainál. Az eszközei, melyekkel kifejezi magát, szintén nem kések s nem biztosak:

a stíle egyenetlen, néha pongyola és erőfelen, néha meglepően biztos és egységes, komponáló módja egyik-másik novellában az éret, öntudatos íróra vall, másokban megint egészen kezdetleges. Ez az egyenetlenség annak a jele, hogy van benne valami, — a jó bor erősebben forr, mint a csiger. Nem szeretjük azokat az írókat, a kik már 20 éves korukban a routine teljes fegyverzetével lépnek elénk; könnyű annak megtanulni az írás megtanulható részeit, a ki nem önmagából alakítja ki azt, a mit s a hogy írni fog. Egyes dolgokat Csáth Géza máris bravurosra csinál meg, pl. a bajba esett parasztlányt (néhány szóval, egy díszmótor igen elevenen megrajzolt keretében), a katonát, a ki tudja, hogy nemsokára meg kell halnia, emléket akar emelni magának mennél több szép leány szívében s a kinek alakjában igen szépen érvényesül az ő hajlama a groteszk, a fantasztikus iránt. Szinte különösen hat, bár lélektanilag nem érthetően, hogy Csáth Gézának két legkedvesebb motívuma a családi élet egyszerű, meleg humora s a groteszk fantasztikum. Fiatal ember, még közel áll nemcsak fizikailag, hanem lélekileg is a gyermekkorhoz s az élet még nem tömte meg annyira az agyát realitásaival, hogy elveszesse érzékét a mesés dolgok érdekességére iránt. Hogy igazán humorosan tudjon megoldani egyes témákat, melyek humoros megoldást rejtenek magukban, arra persze még nem higgadt le eléggé; ma még csak fejledező csiráit látjuk nála. Csáth Gézában erős intelligencia lakik s ezt máris jelentékeny ismeretanyag támogatja, a mely néha kelletténél jobban előtérbe nyomakodik ugyan, egyes dolgokban azonban, pl. egy örült fiatal ember lelki képének rajzában arra mutat, hogy egykor jelentékeny színvonalú alkotás eleme lehet.

Vörösmarty Géza költeményei. A Zalán futása szerzőjének egyik rokona, Vörösmarty Géza, talán a nagy költő példáján is lelkesülve, egy kötet verset adott ki. A csinosan kiállított kötethez Endrédi Sándor irt előszót, a melyből megtudjuk, hogy a versek szerzője valamikor versíró munkatársa volt Jókai Ustökös-ének, később vasúti tisztviselő lett, de súlyos betegeskedése időnap előtt nyugdíjba kényszerítette. «Azóta küzdök korral, csendes visszavonultságban tölti napjait. De lelke még férfias erélye és kedélyének gyöngéd érzelmessége nem hagyta teljesen vigasztalanul. Magányos gráiban, mintegy unalom- és gondzűl, a költészethez fordult s egy-egy dallal enyhített keservein... Nem nagy dolgokról van szó. Csak olyan dalokról, melyek önként fakadnak fel a szívből, mint szeméből a könnyűpatak» s melyeket egy szenvedéskedő időnap előtt nyugdíjba kényszerítette. «Azóta küzdök korral, csendes visszavonultságban tölti napjait. De lelke még férfias erélye és kedélyének gyöngéd érzelmessége nem hagyta teljesen vigasztalanul. Magányos gráiban, mintegy unalom- és gondzűl, a költészethez fordult s egy-egy dallal enyhített keservein... Nem nagy dolgokról van szó. Csak olyan dalokról, melyek önként fakadnak fel a szívből, mint szeméből a könnyűpatak» s melyeket egy szenvedéskedő időnap előtt nyugdíjba kényszerítette. «Azóta küzdök korral, csendes visszavonultságban tölti napjait. De lelke még férfias erélye és kedélyének gyöngéd érzelmessége nem hagyta teljesen vigasztalanul. Magányos gráiban, mintegy unalom- és gondzűl, a költészethez fordult s egy-egy dallal enyhített keservein... Nem nagy dolgokról van szó. Csak olyan dalokról, melyek önként fakadnak fel a szívből, mint szeméből a könnyűpatak» s melyeket egy szenvedéskedő időnap előtt nyugdíjba kényszerítette.

A Sztéhló-család. Nem tartozik az ország nagy, történelmi szerepet játszott családjai közé, tagjai az életnek egy-egy szük körében maradtak, de ebben aztán mindig becsülettel betöltötték helyüket s egyikük-másikuk zajtalanul, nagy hírre nem jutva is jelentékeny szolgálatakat tett a közügynek. Egyik tagja a XVIII. század elején nemességét is szerzett, de ezzel a család nem végült el a vidéki nemesség sokaságában, nem lett hűtelenné hagyományaihoz. Ez a hagyomány pedig az evangélikus egyház szolgálata volt, a melyben buzgó részt vett a család minden egyes tagja a XVII. századtól maig. Akadt közöttük, különösen a görögri ágban világi ember is fölös számmal, de a család tagjainak legkedvesebb életpályája a papság maradt. Sok tudomány, hitbuzgalom és hazafias dolgában kiváló pap került ki közülük Görögországban, Bács-Bodrogban, Nógrádban, közöttük Sztéhló János, (1787—1868) bács-szerémi esperes és Sztéhló András (1816—1899) nógrádi esperes, később budai lelkész. Az ilyen családok voltak mindig a legértékesebbek a magyar intelligens középosztály kifejlésében. Családtörténeti irodalmunknak nagy hiánya, hogy jóformán kizárólag a nagy főúri és nemesi családokkal foglalkozik, pedig a középosztályi családjainak feldolgozása roppant sok kultur-történeti anyaggal gazdagítaná ismereteinket. A tudomány szempontjából sem végeztet tehát hiábavaló munkát Sztéhló Kor-

nél, a budapesti ügyvédi karnak kiváló tagja, a mikor egy testes könyvben Kétszáznegyven esztendő az egyház szolgálatában cím alatt megírta családjá történetét. Nagyon sok értékes adatát gyarapítja nemcsak az egyháztörténeti, hanem a művelődéstörténeti tudományt is. Fáradságos munkáját a családi kegyelet sugallta, de a közné is hasznosított tette. A terjedelmes mű nagyszámú, részint fényképek, részint a szerző rajzai után készült képpel van díszítve.

Új könyvek: Eljegyzés menyasszony nélkül. Elbeszélések, írta Murai Károly. Budapest, Franklin-Társulat; ára 4 korona. A varázsló kertje. Elbeszélések; írta Csáth Géza. Budapest, Deutsch Zsigmond és társa; ára 3 korona. Költemények. (1880—1883). Írta Vörösmarty Géza. Budapest, Athenaeum; ára 4 korona. Kétszáznegyven esztendő az egyház szolgálatában. Művelődéstörténeti rajzok, írta Sztéhló Kornél. Budapest, Hornyánszky Viktor.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Csécsi Nagy Miklós dr., makói református lelkész, 68 éves korában. A megboldogult Makón és az egész Alföldön nagy tiszteletnek örvendett. Halálát özvegény és gyermekei kívül, közöttük Csécsi Nagy Miklós, a Károlyi gróf uradalom főintézője, Csécsi Nagy Imre huszárkapitány és Csécsi Nagy József kereskedelmi miniszteri titkár, kiterjedt rokonság gyászolja. — ÖNÖDI FERENCZ, magy. kir. erdőmester, 52 éves korában Gödöllőn. — CSERREI JÓZSEF, kegytanítórendi áldozópap, házi másodikfőnök és lelkia, gimnáziumi rendes tanár, életének ötvenkilencedik, szerzetesi életének negyvenharmadik, áldozópapságának harminczheteedik évében Léván. — LACZA KÁROLY, nyug. kir. járásbíró, 75 éves korában Győrött. — Kis-rákói és alsó-rásztoki LACZOKY SÁNDOR, nyug. árvászeiki úlnök, 71 éves korában Likaván. — SZÁNER GÁBOR, Pozsony és Komárom vármegyék volt megbízottági tagja, nyug. főpaptsági számtartó, a tatai hitbizományi és deveszéri szab. rendelk. uradalom volt igazgató-főtisztje, 66 éves korában Győrött. — TELEGYI ZSIGMOND dr., boglári körorvos, a Ferencz József-föld lovagja, 71 éves korában. — SÁNTA MIHÁLY, tanárjelölt és hírlapíró, a ki a «Magyarország» című lapnak 13 évig volt dolgozótagja, Budapesten. — KORHÁZ VENCZEL, római katolikus tanító, életének 46-ik, tanítói pályájának 28-ik évében, Rózsahegyén. — BARANYAI GYULA, okl. mérnök, nyug. kir. műszaki tanácsos, 58 éves korában Budapesten. — APCZI POLYAK JENŐ, okl. gyógyszerész 46 éves korában Budapesten. — HORVÁTH GYÖNYÖS, magy. kir. honvédszázados, 48 éves korában Kolozsváron.

ORÁVETZ JÓZSEFNE, szül. Wesselényi Krisztina, nyolczvannegy éves korában Budapesten. — ÖZV. BOONÁDI SZABÓ JÓZSEFNE, szül. homoródszentpáli Szentpáli Janka írónő, néhai Szabó József altábornagy özvegye hatvanhét éves korában Budapesten. — KAÁN JÁNOSNÉ, szül. Majortsik Terézia, hetvenöt éves korában Esztergomban. — BEREZSI JÁNOSNÉ, szül. Bobusik Mária, hetvennégy éves korában Érsekújváron. — SZENDREY JÁNOSNÉ, szül. munkácsi Jód Amália, hatvankilenc éves korában Munkácsban. — ZÁMOLY BÉLANÉ, szül. Kovács Mária, ötvenegy éves korában Budapesten. — WEINBERG KÁROLYNÉ, szül. Schelbach Teréz, negyvenhat éves korában Budapesten. — ÖZV. NÉMET GYULÁNÉ, az Első Magyar Általános Biztosító Társaság tisztviselője, Budapesten.

EGYVELEG.

* A zsömbelől és veszekedő asszonyokat Angliában a 18-ik század végéig egy fából faragott ló hátára illesztett székre kötözve kétszer vagy háromszor vízbe süllyesztették. Eféle süllyesztő-székek ma is láthatók majd minden angol város régiségátlárában.

A «Titania-művek» Wels, Felső-Ausztria, különleges gyár végtelegek, gőzmozgóségek, takarmány gyors-párológépek, szénegreblyék, szénbecsüskendők és szeparátorok előállítására Tákósa Oszkár urat, Budapest, VI., Naglyás-utca 49. sz. a rendelke vezérképviselőnek Magyarországi részére.

Szerkesztői üzenetek.

Intés. A maga genre-ában nem is rossz, de nekünk ez a genre túlságosan kicsi.

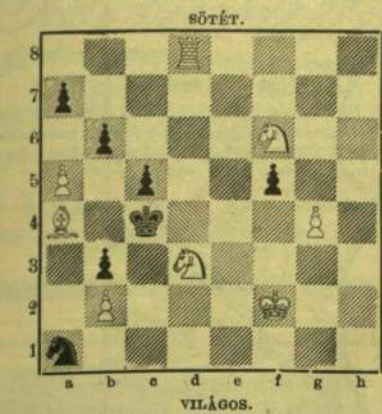
Anyám. Hiszen igaz, poéta-ember írta s ez megérzik több-kevésbé minden során, — de nincs egyé-ntve. A kép, melyet rajzol, ráillik mindenkinek az anyjára s e mellett körvonalai el is mosódnak. Talán inkább más valamit kaphatnánk.

Czigány história. A gerendási csárdában. Az első nagyon laposan, lendület nélkül van írva, a másik csupa lomlári motívum. Hát igazán nem lehet a fap- csupa életből egyebet megírni, mint a csaplóros lány- lusi életből egyebet megírni, mint a csaplóros lány- nyal cigány s bor mellett mulatozó legényt, a kiről

már annyi verset olvastunk, hogy torkig vagyunk vele? Úres az utca. Nem tudunk benne egyebet látni, mint routinet, nem érezzük ki belőle a hangulat köz- vetlenségét, ezért hidegen is hagy.

SAKKJÁTÉK.

A 2589. számú feladvány Ludányi Antaltól, Budapest. (Az «American Chek Bulletin» I. nemzetközi feladvány- versenyén az I. díjat nyerte.)

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

Mai feladványunkat olvasóinknak különös figyelmébe ajánljuk. Ez ugyanis az első eset arra, hogy magyar felad- ványoszerző külföldi feladványversenyen első díjat nyert. A fiatal feladványoszerző érdemeit még növeli az a körülmény, hogy vele együtt a legnevezetesebb feladványoszerzők pályáztak, mint Blake, Heathcote, Erlin, Feigl, Falkovka, Prádnágt, Jespersen, Marin, Dyk, Traxler, Kowalski, Gwinton, Gámago stb., és az ő munkáikkal szemben a fiatal

Csikos - Selyem és «Henneberg»-selyem 75 kr.-tól feljebb, hár- mentre és vámmente- sen. Minta postafordul- tával. Megrendelések bár- an Seidenfabrik. Henneberg in Zürich. mely nyelven is érendők: 11990

magyar feladványoszerző alkotását ítélte a legjobbnak a ver- senybiróság. Különös örömmelre szolgál, hogy hírt adtaknak a magyar feladványoszerző sikeréről, akiknek a feladványai legnagyobbobbrészt a mi sakkrovatunkban jelentek meg.

2560. számú feladvány Prádnágt Emiltől. (g2-ön egy sötét bástya áll.)

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét. 1. He5-e6 1. Fb6-d4(a) 2. He6xe5 t. sz. 2. He4xe3 Kd5-e5 3. V. v. H f matt. 3. e3f4 f matt. b. 1. ... Kd5xe6(c) 1. ... Kd5xe4(d) 2. Va6-c8 f Kc6-d5 2. Va6-d3 f Kc4-f3 3. He4xe3 f matt. 3. e3e4 f matt. c. 1. ... Bg2-g4(e) 1. ... Fd6-e5 2. He4xe3 f Kd5xe6 2. Va6-b7 f t. sz. 3. Va6-c8 f matt. 3. V. v. H f matt.

KÉPTALÁNY.

A 16-ik számban megjelent képtalány megfejtése: A látni vágyó napba nem tekint.

Felolós szerkesztő: HOITSY PÁL. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadói hivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

SARG-féle 60 KALODONT LEGJOBB FOG-CRÉME

Virágok és illatozó rózsák között pompásan élhet az ember, de itt is megeshetik, hogy meghalunk. Azonban, ha Ön meg is hűtötte magát, még nem szükséges, hogy izzasztó- fűrdőkre, teára és borogatásokra gondoljon. Tessék egyszerien egy doboz Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillát venni és meglátja, hogy ismét a régi lesz. Dobozok csak 1 K 25 f.-be kerül és minden gyógyszerárban, drogeriában és ásványvízkereskedésben kapható. Vezetékpótlásig Ausztria-Magyarország részére: W. Th. Guntzerl, Wien, IV/1, Grosse-Neugasse 27. 126532

Hazai termék! a Mohai ÁGNES-Forrás Elsőrendű természetes szénavas natron- tartalmú ásványvíz. Ideges gyomorháj, légcső-, tüdő-, gyomor- és bél- hurut, esztéglgyulladás, vess és hólyagbántalmak es- teiben kitűnő eredménynyel használtatik, kellemes borvíz. 1 1/10 literes üvegekben 42 fillér. Üres üvegekt 8 fillér térül vissza. Mindenütt kapható. A forráskezelőség. Főraktár ÉDESKUTY L. cs. kir. udv. szállítónál Budapest, V., Erzsébet-tér 8. Telefon 16—32.

Dús kebel két hónap alatt Pimples Orientales által (keleti pillu- lák) az egyedülálló, melyek a mel- lő felállítását segítik elő és az asszonyt kebelnek kes- cse tell- egeztől köl- cseföld- nek, a- nátkül, hogy az egésznek irása. Ke- zelőre arcmunkása. Az or- vosi tekintélyűkűl állomere. Abszolút diszkrét. Dobozok haszn. utasítással K. 6.45 németre. J. Batió gyógyszerár, Paris. Raktárak: Budapest, Tótki J. Király-u. 12. Wien, Pserhofer R., Singerstrasse 15. 12292

!!Övjátok lábaitokat!! Tyukszeműl, hó- lyagűl, giműl. Minden, hó- lyagűl, a kellemetlen izzá- dás és talpégés megszünt- tésére — dr- Hűgyes-féle imprágnált asbest-talpak- nak viselése által. Párónként K 2, K 1, és 60 fill. Szekélyés utánv. Wien, I., Dominikanerbastei 21. Árjegyzék ingyen.

Sachsen-Altenburg Technikum Altenburg. Gépűlűl és elektrotechni- k. papírtechn. Automobiltechn. Légtűsz- és vívmunka. Programozás.

Vásároljon Svájci selymet! Kérjen mintát tavaszi és nyári újdonságainkból ruhák- és bluzokra. Sarah chevron, Messaline ombre, Armüre granité, Louise, Taffetas, Mousseline 120 cm. széles, méterenként 1 K 20 f.-től feljebb lokációban, fehéren, egy- szín- és színesben, agymintákkal és állományú batist- és selyemből. Mi csak szavatolt szolid selymeket adunk el kör- magánfeleknél már bér- és vámentre bázhoz szállítva. SCHWEIZER & Co., Luzern U/23. (Svájcz.) Selyemkelle-kivitel. — Kir. udv. szállítót.

MAGGI-féle IZESÍTŐ A keresztes csillaggal. A húsdragasztó takarékoskodni tanít! A szokottnál kevesebb húst veszünk és a gyenge leves ízét Maggi-féle izesítő-vel a keresztes csillaggal javítjuk. Mintaüvegek 12 fill.

PETROLNERUDA kitűnő hajvix. NERUDA FÉLE Pipere Borász. KÉSZÍTŐ: NERUDA NÁNDOR. BUDAPEST IV. ROSSUTH-LAJOS UTCA 72. LEGJOBB HÁZISZER. 1 üveg ára 1 korona 50 fillér.

HA FÁJ A FEJE, ne tévoldozz, hanem használjonnal Berotrás-féle MIGRAIN-Pasztilát! Minden szű- kesztés- ban 48 drog- rárban kapható. mely 5 perces alatt mindenféle ter- messétt ideges fejfájást, még ha krónikus is, megszüntet. Felülmi min- den eddigi ismeret szer. Hátánál kíméletes, még a leghevesebb fejfájásnál is. 12990

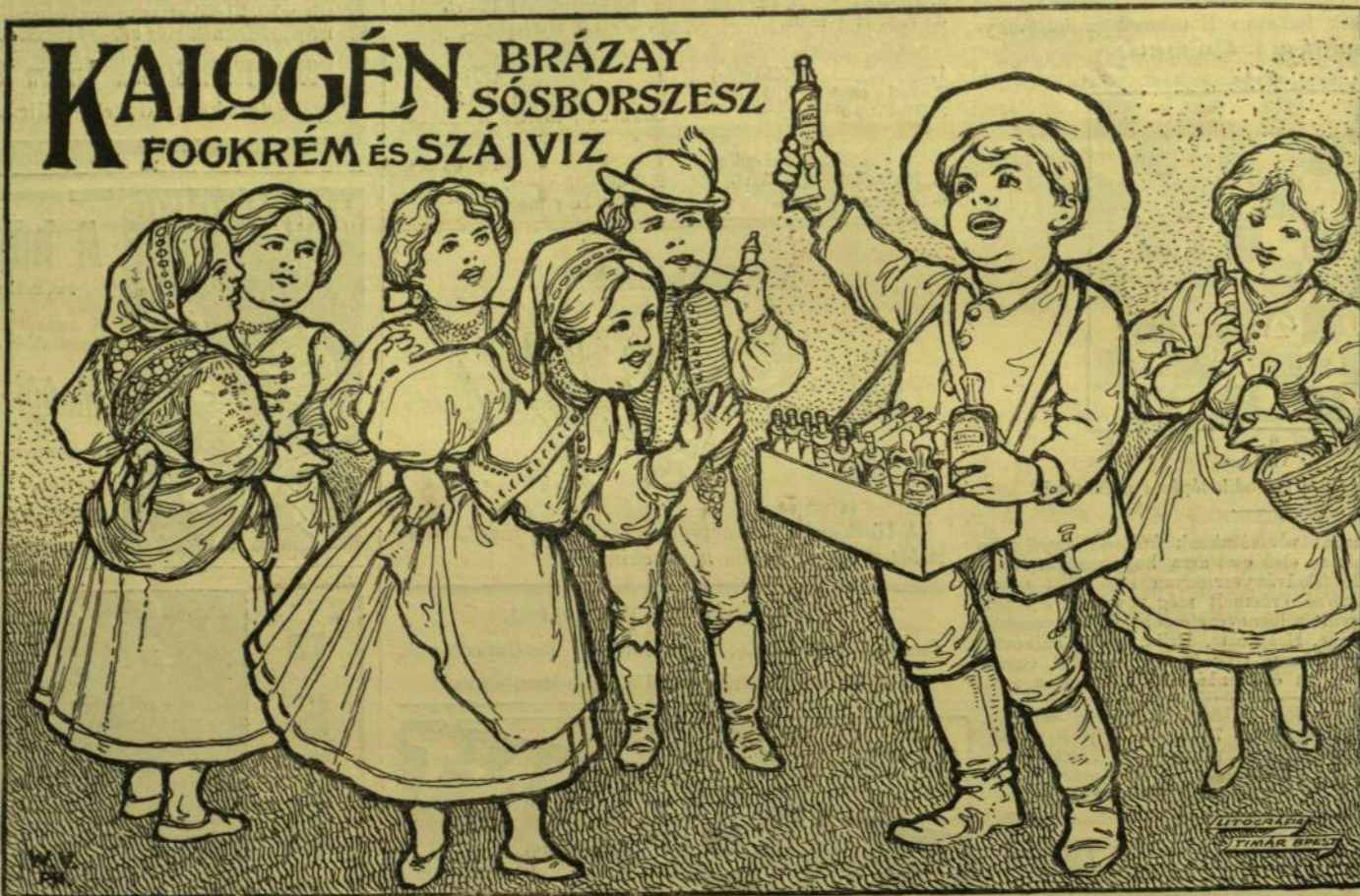
Berotrás Tamás gyógyszer- rászóló Kispeszt, Rákóczi- utca 6. Ingyen postai szállítás 3 doboz rendelésnél.

MARGIT GYÓGY- FORRÁS („Margittele” Beregmege) gyomor, belek, húgyhólyag s különösen a légzőszervek hurutos bántalmáinál igen jó hatású még akkor is, ha vérzések esete forog lenn. Megrendelhető: Édeskuty L.-nél Budapesten és a forrás kezelőségénél Munkácsban. 12996

ROHITSCH-SAUERBRUNN Stajerország. Vasut, posta és táviró. Fősnéges fokvén, ényben gazdag, teljesen por- mentes levegő. Modern kényelem. Élénk társasélet.

TELJESEN RENOVALVA. Császárfürdő, divatosan berendezett vízgőgyűntésű. Styria-fürdő, újonnan megnyitott szénavas fürdő. Bevált gyógyhely gyomor-, bél-, máj- és vesebajok, illűt szék- rekedés, aranyér, epekő, elhízás, ezukorbetegség, küszvény, torok- és gégehurutok, szívbeteg- ségek, székűllet ellen. A karlsbadi és mariebadi forrásokhoz ha- sonló gyógyforrások. Diétetika és terepkrák. — Kitűnő ivóvízvezeték. — Villanyvilágítás. — Lift. — Modern esztornázás.

KALOGÉN BRÁZAY SÓSBORSZESZ FOGKRÉM ÉS SZÁJVIZ

Szt.-Lukácsfürdő gyógyfürdő, Buda.

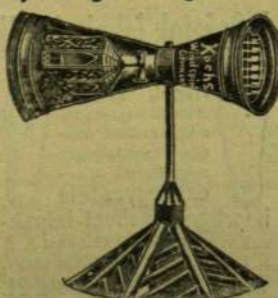
Téli és nyári gyógyhely. Természeti források, meleg kénos források. Iszapfürdők, iszaporogtatások, masszázs, vizgyógyintézet, gőzfürdők, kő- és kádfürdők, gyógyviz-szodák. Olcsó és gondos panzió. Csusz, kőszvény, ideg-bőrbajok, lakás, ellátás felől kimerítő prospektust küld ingyen a Szt.-Lukácsfürdő igazgatósága, Buda.

+ Soványság +

Szép és telt testidomokat keleti erőporok által, kiintetve: Páris 1900, Hamburg 1901, Berlin 1903, 6-8 hét alatt 30 font súlygyarapodás, garantált ártalmatlan. Orvosi ajánlja. Szigorúan lekiismeretes. Nem szédülés. Számos köszönőirat. A kartononként használati utasítással, postautalványval vagy utánvétellel, de portó nélkül 2 márká. Hygien. intézet. D. Franz Steiner & Co., Berlin, 57, Königgrätzerstrasse 78. Budapestben kapható Török József gyógytárban Király-u. 12. 12403

Szeljáték - harmonika

Ujdonság! Fűléseges zene!

E hangszert kerit háziakra, ruháira, fákra, lakóházakra stb. lez alkalmazva és ennek hangjai és akkordjai már a legesélyesebb szél-él is valóságos és kellemes művészetet nyújtanak. A szeljáték-harmonika 28 cm. hosszú és kerit darabokból csak 2 koronába. Széltűlése utánét mellett a cs. és kir. udvari szeljáték-állítóháza, Brnx 1346 (Böhmen). - Tessék gazdagon illusztrált több mint 3000 képet tartalmazó árjegyzéket kéri ingyen és bérmentesen.

Szépítő Kúrát

végezhet mindenki odahaza, ha egy dr. Jutassy-féle szépítő készletet beszeres. **Bőrszépítő készlet** a normális, ép, tiszta arcbőr szépségének ápolására és megőrzésére; száraz, sűrű, durva, hámló, feszülő, viszkető, hervadó bőrre; ráncok és libabőr ellen. **Bőrgyógyító készlet** fenyves, zsíros, pórusos, atkás (mitesszeres), pattanásos (vimmeris), eres, vörös arc, vörös orr, vörös kéz, fagyási foltok és izzadás ellen. **Bőrtisztító készlet.** Elszárgult, leharant nap-sült arcok fehéritésére, szepölés és májfolt ellen. **Hámlasztó készlet.** Lepcséfolatok, tégpórusok, pattanás-nyomok, rőzsapattanás (rosacea) bőrkeményedés, horvirág, himlőhely és sebhely ellen. **Haj-gyógyító készlet.** hajkorpá, hajhullás ellen, a kopaszodó megakadályozására. Ezen készletek fel vannak szerelve a megfelelő szappannal, szűrszeges kozmetikai eszközökkel és szerekkel, melyeknek biztos hatásait 1892 óta ezer és ezer arcon tapasztaltuk s a melyeknek ártalmatlanságáról az intézet főorvosa: dr. Jutassy József kozmetikus bőrgyógyász, egészségügytanár kezeselelik, kinek receptjei szerint a szerek készülnek. A kimerítő használati utasítás alapján mindenki sikeres kezelheti önmagát azon szépség-kihajja ellen, melynek megfelelő készletet beszeres. Jutassy dr. «Szépségápolás» c. könyve minden készlethez mellékelve van. Minden egyes készlet ára 5 korona. Készíti és elárulítja személyesen vagy posta útján a **Kozmetikai Gyógyintézet** Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 4. sz. I. em. Kapható vagy megrendelhető az intézet körül minden gyógy-szerárban. - Főraktár: Török József gyógyszerárta 12403 Budapest, VI., Király-utca 12. szám. 12403

CALDERONI és TÁRSA

látászer raktár BUDAPEST, Ishid-váci-utca 1.

Női színházi látésűvek fogantatóval. Színházi látésűvek alumíniumból. Prizmás látésűvek, Zeiss, Busch, Goerz s az összes többi gyártmányok eredeti áron. Aneroid lég-súlymérők. Homérok. Szemüvegek és orrcsipek arany, double ezüst, teknős és nikkel-fogalattal. Lorgnettek arany, ezüst, double, gyönyörű és teknős fogalattal. Fényképezési készülékek és kellékek raktára. Kodak eredeti gyári áron, stb.

Az ethikai megismerés természete.

Irtá PAULER ÁKOS. Franklin-Társulat 1907. Ára 4 korona.

A Magyar Filozófiai Társaság Közleményeinek szak-bírátlója ty ty e műről nevezett folyóirat XXV. füzetében: «Pauler Ákos könyve igen éles dialektikával, a meggyőződés teljes erejével, világosan (a mi filozófiai műveinknél nagy ritkaság) szép magyarsággal, nagy szakismerettel irt oly tudományos munka, mely filozófiai irodalmunk legkiválóbb művei között foglal helyet. A midőn érdekes és értékes művét közönségünk figyelmébe melegen ajánljuk, szives örömet kívánjuk, hogy az érkölszről való nemes, magas szintű ideái nemzetünk köztudatába minél nagyobb mértékben átmenjenek, hogy, a mint utolsó sorában szerző maga mondja: az emberiség szabadon emelkedhessen az ideálok napsgaras, örök hónapba.»

FORSTNER Quillaja-Panama Szinszappan

Serravallo CHINA-BOR VASSAL. Hygienikus kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősítőszert gyongyálatok, vérszegénység és lábbadósok számára. Szívgyógyászati, ideg-1906. erősítő és bőrvédő szer. Kínosó ft. 3000-nél több orvosi vélemény. J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola. Vásrolható a gyógyszerárakban fülliteres üvegekben á K 2.60, egész literes üvegekben á K 4.80.

30 KOR Divatos fürdőruha méreték után 50-50 szövetből. Hazai Verony. «Bost. Tökép.» 13. Vöckro minták bér.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Vampyr

A legjobb porszívó háztárszám a hol a „VAMPYR“ porszívó dolgozik. Uj! Kicsi, olcsó, örökélet tart. Ára 135 K. Eladja és kiv. szívesen be is mutatja Fényes Miklós és Palmer Artur mérnöki és váll. irodája Bpest, VI., Liszt Ferenc-tér 15. Tel. 23-23. Fiszontelárustók a vidéken kereszettek.

Szent László (Püspök) Hévíz-gyógyfürdő

Nagyvárad mellett, Kernáts János fürdőbérlo kezelése alatt. Kényelmes közlekedés. Vasuton Nagyváradtól 1/2, kocsin 3/4 órai távolban. Május-angusztus hónapokban naponta 12. vasárnap- és ünneppokokon 16 vonat közlekedik Nagyváraddal. A vasuti állomás a fürdőtelepen van. Az erdő melletti 40 C. meleg természetes hévíz (valaha van: az ürületek és ismok csúszos bántalmánál, ideit a különösen szavas ürületek loboknál, ontszókák és különösen visszamaradt vastagodásoknál; kőszvénylél és annak különböző alakjainál; ideggyökjoknál, melyek rheumatisms alapon keletkeztek (ischiasisnál); különböző bőrbajoknál, végre női bajoknál); belsőleg: hevíz és ideit gyomorban-talmánál, májbajok és vesekövek esetében. Állandó fürdőorvos: dr. Nagy Ignác. A különböző igények szerint berendezett nagyszámú szobák napi ára 1 kor. 20 f. és 6 kor. között váltakozik. Gyógyterem (Cursalon) hirlapokkal, zongora, könyvtár és tele-astallal. Termeszok szép kilátással. Étterem, cukrászda, sétáhelyek a fürdőtelepen és a mellette elterülő éserdőben. Az erdőben jó tekepálya és Lawa-Tennis. Ot tinkorfürdő és három kád-fürdő kívül márfürdő is van: vannak rendezeserive. Fürdők 40 fillértől 1 kor. 20 fillérig. Elsőrendű, kiténő, állandó zenekar. - Telefon-összelektetés Nagyváradal. 12228 Villanyvilágítás. A legszebb kirándulás és szórakozási hely. Konyha és vendéglő a bérlo saját vezetése mellett. Prospektust kívánatra küld a fürdőkezelőség.

1908. BUDAPESTI 1908. CZIM- ÉS LAKÁSJEGYZÉK XX. évfolyama.

A több, mint 2000 oldalra terjedő vastos kötet tartalomjegyzéke: I. rész: Kerületek, utcák, terek és dűlők jegyzéke. Háaz és telekjegyzék. II. rész: Felsőleges caszári és királyi háaz. Újvártartások. Közös intézmények. III. rész: Országgyűlés. M-niszteriumok. Állami szánvényszék. Közigazgatási bíróság. A miniszteriumok fönhatósága alá tartozó hatóságok és intézmények. IV. rész: Egyület. V. rész: Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok. VI. rész: Törvénykezőség. Bejegyzett közkereseti és betéti társaságok és egyéni cégek. VII. rész: Alkotmányok. Építészek. Festőművészek. Gyógyászok. Hirlapok és folyóiratok. Hites szakértők és tolmások. Közjegyzők. Magánygyógyintézetek és orvosi rendelő intézetek. Mérnökök. Orvosok. Szabadalmi irodák és ügyvédek. Szobrászművészek. Szűlésszőnők. Ügyvédek. Vegyészek. VIII. rész: Gyárosok. Iparosok és kereskedők címjegyzéke. IX. rész: Budapest lakosainak betűrendes névsora és lakása. X. rész: Újpest. Kiadja a Franklin-Társulat. Ára erős vászonkötésben 20 korona. Kapható: LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrássy-út 21. szám és minden könyvkereskedésben.

szenzációz uj magyar találmány, mely 30 % (Quillaja) Panama-gyökér-kivonatot tartalmaz. Szines ruhát hideg, meleg vagy langyos vízben azonnal ki lehet mosni a nélkül, hogy színt vesztené. Az uj olcsó és jó Forstner Quillaja Panama Szinszappan nagy megtakarítás minden háztartásra néve. Darabja 20 és 40 fillér. Kapható mindez fűszerkereskedésben és drogeriában. Egyedüli főraktár: Telefon 14-27. TIRGRAM-TÁRSASÁG, Budapest, IV., Károly-utca 1. sz.

ZEISS

PALMOS-KAMARÁK

könnyű fémből, gyúpontrészelárával és ZEISS-féle tárgyüvegek a legjáratosabb rétnagyságokban. - Tessék prospektust kéri P 157. -

ZEISS-féle TÁBORI TÁVCSÓ

a képek fokozott plasztikájával. - UJ MINTÁK. - Beszerelhető valamennyi optikai űletben, ugyszintén: BERLIN FRANKFURT A. M. HAMBURG CARL ZEISS JENA (NÉMETORSZAG) LONDON ST. PETERSBURG WIEN

David Károly és Fia

doboz-, papíraru- és szabad. fémkapocsgyára Budapest, I., Mészáros-utca 58. Telefon sz.: 41-48. Sürgönczim: Cartonage. Gőzörre berendezve. A magyar kir. dohányjövődék szállítója. Napi gyártás 150,000 doboz.

UJ-VUKOVÁRI

arctisztító kenőcs

uj-vukovári **bőrszépítő szappan** mely az arckenőcsesél a használati utasítás szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek is viruló és fiatal kinézést kölcsönöz. Egy nagy tégely ára 1 kor. 60 fill., kisebb 1 kor., szappan 1 kor. - Utánzásoktól óvakodjunk! Csak Krajcosovics által Vukovóron készített kenőcs valódi. Mindezen tégelyen Krajcosovics, a készítő arcképe látható. 12285 Főraktár: Budapest, Király-u. 12. és Andrássy-út 26., TOROK JOZSEF gyógyszerárta.

GANZ és TÁRSA VASONTÓ ÉS GÉPGYÁR R.-T. BUDAPESTEN.

MOTOROK benzín-, spirítus-, gáz-, szivóvágó- és kohóüzemre minden nagyszámú 3000 lóerőig. Üzemköltésig: 1 1/2-2 1/2 fillér lóerőnként és óránként. Emelőórák, kesi, gőz, petrolium vagy elektromos hajtásra. Közüti hengerlőgépek. Gőszek. Gőzmotoros személyszállító vasuti kocsk kis- és nagyvasutak számára. Mindenféle vasuti kocsk személy- és teherszállításra. - Vasuti felszerelések. Kéregintéző berendezések (Griffin rendszerre). Hengerlőgépek malmozás számára kéregintéző berendezések. Művelési gépek. Egész malmozó berendezés és felszerelés. Brkettasztók szar- és fűrészpör és széklet brkettelésére. Turbínák minden egyes esetben a helyi szűkösletnek megfelelően szerkesztve, tehát az elérhető legnagyobb hatásfokú átalakításokkal. Speciális gépek a papír- és cellulózgyártáshoz. Transzmissziók. Fűtőműszerek-berendezések. Gyári berendezések. Árjegyzékkel és költségvetésekkel szívesen szolgálnak. Ganz-féle Villamoságy R.-T. Budapest, II., Lövőház-utca. Budapest-Budapest déli üzlet, IV., Koronahérszegrő u. 5. Elektromos világító és erőátviteli berendezések egyen- és váltakozó áramra. Kolibri villámok roblámozókra. Elektromos fűszerek berendezése uradalmakban. Megléző berendezések átalakítás. Elektromos üzemű szivattyúk, teljesítmény berendezések, emelőgépek, ventillátorok, metzi vasutak, szántó- és szőlő- és takarmányozó-berendezések. Elektromos kis- és nagyvasutak. Bányavasutak. - Árjegyzékkel és költségvetésekkel szívesen szolgálnak. 12928

PÖSTYÉN FÜRDŐ CSÜZ. KÖZSÉNY.
ISCHIAS, IZZADMÁNYOK ELLEN
 Az 1907. évben 12,000 beteg felt gyógyulást és csodás gyógyerejét forrásoknál, 60 fok C. radiumtartalmu izzadmfürdők. Az utolsó évben 5 millió értékű befektetések létesültek. Szállodák, pensiók, fürdők. Prosp. felvil. nyújt a Fürdőigazgatóság

Ajánljuk megtekintés végett a
KALAPÁRUHÁZ
 Old American, Budapest, Belváros, Egyetem-utca 7.
 5-6-7-8 koronás elsőrendű tavaszi kalap különlegességek.
 Tavaszi dívtulaj bérmentve küldetik.

Rozsnyay vasas china bora.

Igen hatásos vérszegénység, sápkor, neurasthenia eseteiben. Egy literes üveg ára 3.50 kor.

A Rozsnyay-féle vasas china bor

egyike a legelterjedtebb és leghatásosabb gyógyboroknak. A külföldi készítményeket felülmúlja. Vérszegénységnek különösen ajánlható 12475

Kapható: minden gyógyszerárban.

Továbbá a készítőnél: Rozsnyay Mátyás gyógyszerárban Aradon, Szabadság-tér.

A legnagyobb hatalom.

Mi a legnagyobb hatalom a föld kerékességén? A nő szépsége. A történelem bizonyítja, hogy a nő szépség trónokat emelt, trónokat döntött romba. A közmondás is azt tartja, «Férj sorsa a nő». Apóink, gondozzuk szépségünket a legfinomabb, legértelmesebb és teljes sikerrel biztosító pipere-boraxal, melynek gyártója Károly Kálmán drogista (Budapest, Rákóczy-ut 10) s mely minden gyógyszerárban, drogeriában és tüzserkereskedésben kapható. 12550

Nádpatakok-gyógyfürdő

jó, kénes sóforrással megáldott fürdőhelye. Pótolja Lipik, Hall és Csiz vizét.

Reuma, köszvény, ichias bántalmaknál utórheterlen gyógyeredményrel. Női betegségek, vérszegénység és idegességnek kiváló nagy hatással. — Idény június 1-től szept. közepéig.

Egy árat kocsiat a pályavandártól Nagyküllő-vármegyében. Erdők, árnyékos sétányok, modern lakások, zene, első osztályú ellátás. Elő- és utóidényben tetemes árengedmény a szobákról. Vasuti állomása Alsószombatfalva, hol minden alkalommal kocsi kaphatók. Posta hivatala Nagysink; mindennapi postaforgalommal. Prospekt bérmentve küld és mindennemű felvilágosítással a legnagyobb készséggel szolgál a fürdőkezelőség.

RÉZBUTOR

12575 **VÁS-SZOBABUTOR**
 gyártmányaink, modern, stilszerű kivitelben városi életünkben kiállítva megtekinthetők. Eladás jutányos árak mellett. Árjegyzékintyén és bérmentve küld

PÁPAI és NATHAN vas-és rézbutor gyár
 Budapest, VI., Andrássy-út 1.
 (Fonciere palota).

FÖLDES MARGIT CRÉME
 LEGJOBB ARCZSZEPTŐ SZER

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER
 természetes egrényes SAVANYÚ VÍZ.

SZOBRÁNCZ GYÓGYFÜRDŐ Ungmgyében.
 Földes, kénes, és víz. Gyomor- és májbeteg magyar Karlsbadja.
 Földény: május 15-től szeptember 15-ig. Előidény: május 15-től június 1-ig. Utóidény: szeptember 15-től október 15-ig. 30% árengedményrel a lakásoknál.
 Ez a maga nemében páratlan gyógyvíz, mint ivógyógyvíz biztos segélyt nyújt gyomor- és bélbetegségek, májbetegségek, makacs székrekedések, enyhén, oldólag hat, májajoknál, epehomok és epekövek oldólag hat. Vérnyomásoknál, szédülések, hűdések, gutaütési rohamoknál vérelvonólag, felszívólag hat, csúszós és köszvényes bántalmaknál e kör okozta erjesz termékekre, elrakódásokra az izületekben, azok oldására és kiküszöbölésére hat. Kövérség, szívveléjszadás ellen, emzorkorbetegségek, veséjoknál úgy a cukor-, mint a fehérvérkérdést gyorsan és kedvezően befolyásolja.
 Mint fürdő-külföldi izzadmányok, daganatokat, izületi és csontbántalmakat, esontszát kedvezően oszlatja. Görvélykóros daganatok, fekélyek ellen, méh és méh közötti izzadmányok, hashártya izzadmányok felszívódását elősegíti, a legkülönfélébb makacs idült bőrbetegségek ellen bántalmat gyorsan hat.
 Vasuti állomás: az Alföldről és Pest felől jövőknek Ungvár, a felföldiek és illetve Kassa felől jövőknek Nagy-Mihály, honnan kényelmes bérkocsi 1 és 1/2 óra alatt elérhető.
 A víz otthon is sikerrel használható. Ára: egy nagy láda 40 üveggel 20 kor., kis láda 20 üveggel 11 kor. A víz a vasuton szállítási kedvezményben részesül.
 Megrendelések és tudakozások: «Szobráncz gyógyfürdő igazgatóságának Szobráncz gyógyfürdő» címzendők. Posta- és távirat-állomás helyben. A fürdő igazgató-orsza: Dr. Rüssay Gábor Lajos. A fürdő igazgatósága.

A KRIEGNER-féle szépítő-szerek
 és pedig az **„Akácia”-krém**
 2-3 nap alatt minden arcot fehérré, simává s tüdővé varázsol. Eltávolít szőrtör, miltórt, miteszert, pattanást, ráncokat s b. Teljesen ártalmatlan. Ára 2 korona.

„Akácia”-szappan
 kellemes illat, tartós és üdítő hatású. Ára 1 korona.

„Akácia”-puder
 megvéd a nap és szél befolyása és arc-tisztítósággá válik. Ára 1 korona.

Főraktár: **„KORONA”-gyógyszertár,** Bpest, VIII., Kálvin-tér Bácsa-u. szar. Postai számküldés naponta. 12616

Alsótátrafüred gyógy-fürdő.
 Villamos világítás az egész telepen. Villamos vas-ut az Özléig. Lápfürdők, Szénasavfürdők. Vizgyógyintézet. Belégzés. Lakás-megrendelést, tudakozódást kér.
Horti Valér igazg. Alsótátrafüred.

Sporteszköz, háló- és kötélgyártó ipartelep.
Tennis- és tornatermek
 teljes berendezés.
 Tánclászek, függőgy, turistaszak, lőtálo, tekejáték, keritutor, ponyva, zsák és zsinor legelősből beszerzési forrása:
Seffer Antal
 Budapest, Károly-utca, boltsz. 12. Központi városbák épület.
 Képes árjegyzék kiadatra ingy.

Feltűnést keltenek TITANIA gyöngzmosogépek
 az előbbihez képest 1/2 idő alatt **a ruhát hófehérré.**
 Minden gépet próbára 55 koronától feljebb.
 Képviselek kerestetnek. Bizonyítványok, prospektusok ingy.
TITANIA-művek, Wels 179 O.-Oester.

Új zseb-messzelátó kompaszszal és tűkörrel
 Szécsapathatára, vagy mosodátásnál, egyuttal nagyítóval, gyújtóveggel és szent-tűkör gyanánt használható, kényelmesen szobban hordható, darabonként csak K. 1.50, 3 db K. 4.— Ha nem tetszik, pénz vissza. — Széküldés előrelézés vagy utóvétel mellett. — Cs. és kir. udvari szállító
Konrad János szállítóháza Brűx 1908. sz. (Csehország), Ingven és bérmentve küldöm minoeneknek főárgyártásment 3000 képpel.

Ha őszül a haja
 ne használjon mást, mint a **„STELLA”-HAJVIZET,**
 mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti szíré adja vissza. Üveggel 2 K.
ZOLTÁN BELA gyógyszerárban,
 Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sétátér-utca sarkán. 12445

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

Míg eddig a régi bűrbetegségek, a legkülönfélébb súlyos ideg-bajok (neurasthenia, vitustancez), a sápkór, a női arcot eléktelenítés pattanások s a női nemi szervek folyásokkal kombinált hurutos megbetegedéseinek kezelésénél csekély értékű idegen vizekre voltunk utalva, addig újabban
a PARÁDI ARSEN vizeben vastartalommal olyan kincsünk van, mely minden eddigi arsenavas viznél (Roncegno Levico) hatásosabb, könnyebben emészthető s manapság már, mintegy legelőkelőbb orvosi tekintélyek felkarolják s a fogyasztók egész serege dicséret hatással, hazánkban csaknem kizárólagos kerestetnek örvend.
 Egy postaláda (7 palack) parádi arsen vastartalmu gyógyvizet Magyarország összes postálfőosztására 6 korona 50 fillérről bérmentesen szállít a cs. és kir. udv. szállítóháza, BUDAPESTEN.
Főraktár: ÉDESKUTY L.
 Kapható minden gyógyszerárban és megkapható tüzserkereskedésben.

21. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) **HOITSY PÁL** SZERKESZTŐ **MIKSZÁTH KÁLMÁN** FŐMUNKATÁRS **BUDAPEST, MÁJUS 24.**

Szerkesztőségi iroda: IV. Beátanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérel több. Negyedévre — 4 korona. Külföldi előfizetéseken a postafalag meg határozott viteldij is esatolandó.

GRÓF BRUNSVIK TERÉZ ÉS A KISDEDŐVÖK ALAPÍTÁSA.

BERLINI «Die Neue Rundschau» czimű folyóirat nemrég tanulmányt közölt egy magyar főrangú hölgyről, gróf Brunsvik Terézről. Szerzője La Mara ismert német író, s megírására egy érdekes felfedezése indította. A Beethoven-kutatók már közel negyven éve vitakoznak azon, kihez intézte a nagy zeneszerző azt a titokzatos szerelmi levelet, melyet halála után fivére és barátai egy rejtett fiókban találtak, s melyben többek között ez az önérzetes megszólítás szerepel: «halhatatlan szerelmem». Egyesek azt állítják, hogy az ősrégi modenai családból származó Giulietta Guicciardi grófnőt illeti a «halhatatlan szerelme» nimbusza, mások ellenben — első sorban A. W. Thayer, a ki elsőnek írta meg Beethoven életrajzát önálló és lelkiismeretes kutatás alapján — Brunsvik Terézt mondják annak. Döntő bizonyítékot azonban egyik rész sem tudott eddig felmutatni. La Mara tanulmányával végre eldöntöttnek tekinthetjük a kérdést annyiban, hogy döntő bizonyítékra hivatkozik, Brunsvik Teréz naplójára, a melynek létezéséről még legközelebbi rokonai sem tudtak, s mely rövidesen napvilágot fog látni. A napló, mondják, sok érdekes följegyzést tartalmaz Beethovenről, s részletes leírását adja a boldogsággal és fájdalommal egyaránt telt szerelmi históriának.

ból jutottak a német író birtokába. Schober a harminczas években nevelő volt Festetics Leo gróf házában, s tevékeny részt vett az egyesület létesítésében. A leveleket, mint adatokat a magyar kisedővök alapításának történetéhez, helyén valónak tartjuk magyar nyelven kiadni.

GRÓF BRUNSVIK TERÉZ. — Barabás egykorú rajza.